

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM BEŞİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIĞI
KAZANMALARINDA AİLENİN ROLÜ

(Kastamonu İli Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Ülkü BEKAR

Tez Danışmanı

Yard. Doç. Dr. Kemal KÖKSAL

Ankara - 2005

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Ülkü BEKAR' a ait "İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı
Kazanmalarında Ailenin Rolü" adlı çalışma jürimiz tarafından Sınıf Öğretmenliği Ana
Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir

(İmza)

Başkan

Doc. Dr. Hayati AKYOL

Akademik unvan, Adı Soyadı

H. Alya

(İmza)

Üye

Yrd. Doc. Dr. Kemal KÖKSAL

Akademik unvan, Adı Soyadı

K. Köksal

(İmza)

Üye

Yrd. Doc. Dr. Asiye DUMAN

Akademik unvan, Adı Soyadı

Asiye Duman

ÖZET

Bu araştırmada; ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarında ailenin rolünün olup olmadığı, varsa bu rol düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni Kastamonu merkezde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarından oluşmaktadır. Örneklemi ise, Kastamonu merkezde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarından tesadüfi olarak seçilen dört ilköğretim okulunda okumakta olan beşinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmada öğrenci görüşlerini almak için veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kişisel bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümünde, öğrencilerin anne ve babalarının çocukları okumaya yönlendirecek olan faaliyetlerini kapsayan 22 maddelik okumaya yönlendirme ölçeği kullanılmıştır. Yanıtlar 3'lü Likert Tipine uygun olarak puanlanmıştır. Üçüncü bölümünde ise, öğrencilerin okuma alışkanlığını ölçen, açık uçlu 19 soruya yer verilmiştir.

Verilerin analizinden ortaya çıkan bulgular ve bu bulguların tespitinde kullanılan istatistiksel yöntemler ve sonuçlar şöyledir;

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerine uygulanan anketlerdeki kişisel bilgilerle ilgili bölüme beş bağımsız değişken yerleştirilmiştir. Bunlar; 1. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumu, 2. Öğrencilerin babalarının eğitim durumu, 3. Öğrencilerin annelerinin mesleği, 4. Öğrencilerin babalarının mesleği, 5. Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumuna ilişkin sorular ve bu sorulara göre yapılandırılmış cevap seçeneklerinden meydana gelmektedir. Bağımsız değişkenlerin anketlerdeki sırasına göre sıralanan bulgular yüzde ve frekans olarak hesaplanmış ve yorumlanmıştır.

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı ile ilgili bulgular, okuma alışkanlığına yönelik olarak hazırlanan sorulara verilen cevaplarla toplanmıştır. Toplanan verilerin yüzdesi ve frekansı hesaplanarak analiz edilmiştir.

Öğrencilerin anne ve babalarının onları okumaya yönlendirmeleri ile ilgili olan bulguları, anketlere öğrenciler tarafından verilen cevaplarla toplanmıştır. Toplanan veriler, her birey için puanlar toplanıp; yüzdesi ve frekansı hesaplanarak analiz edilmiştir.

Bu analiz sonuçlarına göre; annelerin çocuklarının okuduklarını dinlemesi ve okuduklarını çocuklarıyla paylaşması ve babaların okuduklarını çocuklarıyla paylaşması ile ilgili görüşlerin ortalamayı yükselttiği; babaların çocuklarına mektup kutularına bırakılan broşürleri okumayı önermesi, kütüphaneye gitmesi, ödünç kitap alması ve diğer maddelerle ilgili görüşlerin ortalamayı düşürdüğü görülmüştür. Toplam ortalama sonuçlarına bakıldığında, ailelerin büyük bir kısmının çocuklarını okumaya tam olarak yönlendirmedikleri, öğrencilerin ailelerinin onları okumaya yönlendirmeleri ile ilgili görüşlerinin olumlu sayılabileceği tespit edilmiştir.

Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme ölçeğinde, her öğrenci için puanlar toplanarak; bu puanların bağımsız değişkenlere göre değişip değişmediği ANOVA (Tek yönlü varyans analizi) ve t-testi yapılarak analiz edilmiştir. Eğitim düzeyleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey-HSD sonuçlarına göre, annenin-babanın eğitim durumu, ekonomik düzey ve babanın meslek türü yükseldikçe ailenin çocuklarını okumaya yönlendirmesi de yükselmiştir.

Öğrencilerin okuma alışkanlığını ölçen bazı soru maddeleri ile bağımsız değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığını test etmek için Chi- Square testi yapılmıştır. Babanın mesleği ile çocukların okuduğu kitap sayısı arasında gözlenen farkın, ailenin ekonomik düzeyi ile çocukların sahip olduğu kitap sayısı arasında gözlenen farkın, annenin eğitim düzeyi ile çocukların kütüphaneye gitme amaçları arasında gözlenen farkın, babanın ve annenin eğitim düzeyi ile çocukların günde belli bir sıklıkla televizyon seyretmeleri arasında gözlenen farkın, ailenin ekonomik düzeyi ile çocukların kitapha sahip olma durumu arasında gözlenen farkın anlamlı olduğu bulunmuştur.

ABSTRACT

In this study, it was aimed to explore whether there is a role or effect of parents on the fifth grade students in the primary school during development of their reading habits and the determine the level of this impact if it existed. The population of the study was chosen among schools of the Ministry of Education in the centre of Kastamonu. The sample consisted of fifth grade students who were collected from four different primary schools. A questionnaire filled by a researcher was used as a tool for collection of the data as opinion of the students. The questionnaire had 3 parts. The first part included personal qualification. Second part, consisted of 22 items directing children towards reading, has been used. It covered the activities of the students that were affected by their mother and father. The answers were graded utilizing to the three Likert Type Scale. In the third part, there were 19 open-ended questions to measure the reading habit of the students.

The results of the analyzed data and the methods of statistics were as follows: Five independent variables were placed in the first part of the questionnaire about personal information of the fifth grade students. These were: 1. The education level of the students' mother' 2. The education level of their father' 3. The occupation of their mother, 4. The job of their father, 5. Some questions regarding their economic situations and also some choices which were developed for these questions.

Findings were listed in an order, according to the order of independant variable's in the questionnaire. Besides, findings were interpreted as a power of percentage and frequency. The findings, regarding the habits of five grade students, were generated by the answers of the questions about reading habits' questions. They were analysed by assessing the percentage and frequency of the results. The findings, regarding guidance of the parents to their children, were formed by the students' answers. Their answers were in the questionnaire.

The collected answers were analysed after adding points of each individual and assessment was based on percentage and frequency. According to the results of this analyze, the average would increase when the her mother listen to her children's reading and when she shares their reading parts with her children. Besides, the opinion of the father would increase the average if shared will the child.

It was observed that if fathers suggest their children to read the brochure in the letter boxes, the average decreased. Forcing the children for going to the libraries and borrowing books were the factors that decreased the average.

According to the results of the total average, most of the families can not direct their children towards a good reading habit but it was found out that the opinions of the students' about these directions, were positive.

During measurement of the parental tendency towards the reading habit of their children, points were collected for each student and ANOVA and t-test were used to reveal whether these points were changing according to independent variables. In order to find out the differences in the education level between the groups, Tukey-HSD was utilized.

According to these results, if the parents' economic situation of the parents, their education level and the type of father's job is high, efforts of the parents on their children's reading habit are increasing.

In order to explore the relationship between the same question items which measure the students' reading habits and independent variables, Chi-Square Test was used. It was found that there is a relationship between the father's job and the number of books read by the children.

It was also observed that there was a statistically significant difference between economic situation of the parents and the number of children's book, between the education level of both parents and the childrens' aim for going to the

libraries between the father and mother's level of education and the childrens' frequency of watching television, between the economic level of parents and the childrens' situation of having bookshelves.

ÖN SÖZ

İnsanlık tarihine damgasının vuran en önemli olay yazının bulunması olmuştur. İnsanlar, yazının bulunmasıyla medeniyetle tanışmış ve okuma ile de medeniyet hızla yayılmaya başlamıştır. Bireyler okuma yoluyla düşüncelerini, duygularını, deneyimlerini insanlarla paylaşarak günümüz bilgi çağına ulaşmıştır. Okumanın temel gereksinim olması bu eylemi sürekli hale getirmeyi zorunlu kılmış ve okuma alışkanlığı gerek bireysel açıdan gerekse toplumsal açıdan önemli bir zorunluluk olmuştur. Bu zorunluluğun gerçekleşmesinde bir çok faktör ortaya çıkmıştır. Bu faktörlerin her biri okuma alışkanlığı açısından ayrı ayrı öneme sahip olmakla beraber aile faktörü, çocuğun aile içinde yetişmesi, ilkleri ailesinden öğrenmesi, sahip olacağı sosyo-ekonomik düzey vb. bakımından daha fazla önem arz etmektedir.

Araştırma, öğrenci görüşlerine dayalı olarak, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarında, ailenin rolünün ne düzeyde olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Değerlendirme sonucunda ortaya çıkan bulguların, okuma alışkanlığı kazanmada ailenin rolünün öneminin fark edilmesine yardımcı olacağı umulmaktadır.

Araştırma sürecinde her zaman yardımlarını gördüğüm danışmanım Yrd. Doç. Dr. Kemal KÖKSAL'a, ağabeyim Nükleer Enerji Mühendisi Kürşat Burak BEKAR'a, veri toplama aracının geliştirilmesi ve istatistiksel işlemlerde yardımcı olan Arş. Gör. Ferudun SEZGİN'e ve Arş. Gör. M. İkbâl YETİŞİR'e, değerli fikirlerinden istifade ettiğim Ahmet Yaşar ve Nesrin ZENGİN'e, çalışmalarına her zaman destek veren aileme, arkadaşlarıma saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Ülkü BEKAR

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
BÖLÜM-I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	8
1.2. Araştırmanın Önemi.....	9
1.3. Varsayımlar.....	10
1.4. Sınırlılıklar.....	10
1.5. Tanımlar.....	10
BÖLÜM-II.....	12
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	12
BÖLÜM-III.....	17
3.1. Yöntem.....	17
3.2. Problem Cümlesi.....	17
3.3. Alt Problemler.....	18
3.4. Evren ve Örneklem.....	18
3.5. Veri Toplama Tekniği.....	19
3.6. Veri Toplama Aracının Hazırlanması.....	20
3.7. Verilerin Çözümlemesi.....	21
BÖLÜM-IV.....	23
BULGULAR VE YORUM.....	23
4.1. Kişisel Bilgilerle İlgili Bulgular ve Yorumu.....	23
4.2. Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları İle İlgili Bulgular ve Yorumu.....	28
4.3. Ailelerin Çocuğu Okumaya Yönlendirmesi İle İlgili Bulgular ve Yorumu..	42

4.4. Ailelerin Çocuklarını Okumaya Yönlendirmelerinin Alt Değişkenler	
Açısından Ele Alınması İle İlgili Bulgular ve Yorumu.....	48
4.5. Öğrencilerin Okuma Alışkanlıklarının Alt Değişkenler Açısından Ele Alınması	
İle İlgili Bulgular ve Yorumu.....	54
BÖLÜM-V.....	62
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	62
KAYNAKÇA.....	77
EKLER.....	81

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo	<u>SAYFA</u>
Tablo 3.4.1:	Araştırma örneklemine giren öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı..... 19
Tablo 4.1.1.1.1:	Araştırma örneklemine giren öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarının dağılımı..... 24
Tablo 4.1.1.1.2:	Araştırma örneklemine giren öğrencilerin babalarının eğitim durumlarının dağılımı..... 25
Tablo 4.1.1.2.1:	Araştırma örneklemine giren öğrencilerin annelerinin mesleklere göre dağılımı..... 26
Tablo 4.1.1.2.2:	Araştırma örneklemine giren öğrencilerin babalarının mesleklere göre dağılımı..... 26
Tablo 4.1.1.3.1:	Araştırma örneklemine giren öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre dağılımı..... 27
Tablo 4.2.1:	Araştırma örneklemine giren öğrencilerin okuma alışkanlıklarının dağılımı..... 28
Tablo 4.2.2:	Öğrencilerin ders kitabı dışında ilk okudukları kitabı kaç yaşında okuduklarının dağılımı..... 29
Tablo 4.2.3:	Öğrencilerin ders kitabı dışında yılda ortalama kaç kitap okuduklarının dağılımı..... 30
Tablo 4.2.4:	Öğrencilerin boş zamanlarını nasıl geçirdiklerinin dağılımı..... 31
Tablo 4.2.5:	Öğrencilerin televizyon seyretme sıklıklarına ilişkin dağılımı..... 32
Tablo 4.2.6:	Öğrencilerin ders kitabı dışında okudukları kitapları nasıl temin ettiklerinin dağılımı..... 33

Tablo 4.2.7:	Öğrencilerin ders kitabı dışındaki kitabı niçin okuduklarının dağılımı.....	34
Tablo 4.2.8:	Öğrencilerin kütüphaneye gitme amaçlarına ilişkin dağılımı.....	35
Tablo 4.2.9:	Öğrencilerin kütüphaneye bir yılda kaç kez gittiklerinin dağılımı.....	35
Tablo 4.2.10:	Öğrencilerin ders kitabı dışında hangi tür kitapları okumaktan hoşlandıklarının dağılımı.....	36
Tablo 4.2.11:	Öğrencilerin kitaplığa sahip olma durumlarının dağılımı....	37
Tablo 4.2.12:	Öğrencilerin tahmini kaç adet kitaplarının olduğunu dağılımı.....	38
Tablo 4.2.13:	Öğrencilerin kitaplıklarındaki kitaplarının ne kadarını okuduklarının dağılımı.....	38
Tablo 4.2.14:	Öğrencilerin ne kadar sıklıkla gazete okuduklarının dağılımı.....	39
Tablo 4.2.15:	Öğrencilerin harçlıklarından dergi, gazete v.s. para ayırma durumlarının dağılımı.....	40
Tablo 4.2.16:	Öğrencilerin en yararlı gördükleri eğitim aracı dağılımı....	40
Tablo 4.2.17:	Öğrencilerin okurken ne hissettiklerinin dağılımı.....	41
Tablo 4.3.1:	Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmeleri ile ilgili öğrenci görüşlerinin dağılımı	43
Tablo 4.4.1:	Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının annenin eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları.....	49
Tablo 4.4.2 :	Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının annenin eğitim durumuna göre betimsel veri sonuçları.....	49
Tablo 4.4.3:	Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının babanın eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları.....	50
Tablo 4.4.4 :	Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının babanın eğitim durumuna göre betimsel veri sonuçları.....	50
Tablo 4.4.5:	Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının ekonomik düzeye göre ANOVA sonuçları.....	51

Tablo 4.4.6 :	Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının ailenin ekonomik düzeyine göre betimsel veri sonuçları.....	51
Tablo 4.4.7:	Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının babanın mesleğine göre ANOVA sonuçları.....	52
Tablo 4.4.8 :	Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının babanın meslek durumuna göre betimsel veri sonuçları.....	52
Tablo 4.4.9:	Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının annenin çalışma ve çalışmama durumuna göre t-testi sonuçları.....	53
Tablo 4.5.1 :	Babanın meslek türüne göre öğrencilerin kitaplıklarındaki okuduğu kitap sayısına ilişkin- Kay -Kare sonuçları.....	54
Tablo 4.5.2 :	Ailelerin ekonomik düzeyine göre öğrencilerin sahip oldukları kitap sayısına ilişkin - Kay -Kare sonuçları.....	55
Tablo 4.5.3 :	Annenin eğitim düzeyine göre öğrencilerin kütüphaneye hangi amaçlarla gittiklerine ilişkin görüşleri - Kay -Kare sonuçları.....	57
Tablo 4.5.4 :	Babanın eğitim düzeyine göre öğrencilerin ne kadar sıklıkla televizyon seyrettiklerine ilişkin -Kay- Kare sonuçları.....	58
Tablo 4.5.5 :	Annenin eğitim düzeyine göre öğrencilerin ne kadar sıklıkla televizyon seyrettiklerine ilişkin -Kay- Kare sonuçları.....	59
Tablo 4.5.6:	Ailenin ekonomik düzeyine göre öğrencilerin kitaplığa sahip olma durumlarına ilişkin -Kay- Kare sonuçları.....	60

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanlık tarihi her alanda baş döndürücü gelişmelere tanık olmaktadır. Bu nedenle çeşitli türde milyonlarca yazı yazılmakta ve bunlar hızla basılıp dağıtılmaktadır. Gelişen internet teknolojileri bu dağıtım ve yayılıma farklı bir ivme kazandırmıştır. Artık “okuma” zevk değil, bir gereksinim olmuştur. Bilgilerin böyle süratle üretilmesi okuma kavramının önemini daha da artırmıştır.

Her kavram gibi okuma kavramı da zaman içinde gelişerek yeni biçimler almaktadır. Genel olarak tanımlanırsa, “okuma; yazmayı oluşturan simgesel imleri seslendirmek ya da o imlerin belirttiği düşünceleri anlama eylemi olarak tanımlanmaktadır” (Güneş 1997: 4). İnsanın sosyalleşmesi ve bireyselleşmesi için okuması ve okuma alışkanlığı kazanması şarttır. Bir insanın ilgi ve güdüsü bir bütün olarak yaşamına yansır. İnsan davranışlarını ortaya çıkaran ve yönlendiren bu güdü eğitim-öğretim alanında da önemli bir etkidir. Eğitim alanının önemli bir parçası olan öğrenme motivasyonu çeşitli etkenlerin etkisi altındadır. Bu etkenler; öğretmenin ders anlatma biçimi, dersin özelliği, ailenin öğrencinin dersine olan tutumu ve okul ortamıdır (Sancı 2001: 30). Okuma da motivasyon gerektirir. “Motivasyon okumayı öğrenmede ve geliştirmede anahtar faktörlerden birisidir” (Akyol 1998: 26). Öğrenme motivasyonuna paralel olarak okuma alışkanlığını da etkileyen çok sayıda olumlu ve olumsuz faktör olduğu görülmektedir. Okumanın ve okuma alışkanlığının bireysel açıdan kişiliğin; toplumsal açıdan, verimli bir ekonominin ve demokratik bir yapının, sağlıklı bir toplumun en önemli koşul ve güvencelerinden olduğu söylenebilir.

İşte bu güvencelerin gerçekleşmesi için önce; okuma alışkanlığını elde etmiş bir topluma ulaşmak gerekir. Bunun da ilk yolu ilköğretim birinci kademedeki öğrenim gören çocukların okumaya karşı ilgilerinin artırılmasıdır. Ancak okumayı

tüm yönleriyle öğrenmeye çalışan çocuk olumlu ve olumsuz çeşitli faktörlerin etkisindedir.

Okuma alışkanlığını olumlu yönlerden etkileyen bu faktörlerden biri okul ve öğretmendir. Okuma alışkanlığı, temelde örgün eğitim sisteminde kazanılan bir beceridir. Bir eğitim sisteminin üyeleri olan öğrenciler okul çağında iken bu beceriyi edinmemişlerse, yetişkinlik döneminde bu beceriyi kazanmaları oldukça güçtür. Bu nedenle eğitim sistemi, öğrencilere doğru okuma, hızlı okuma, okuduğunu anlama gibi becerileri kazandırabileceği gibi, öğrencileri araştırmaya yönelterek, öğretmen ve ders dışı bilgi kaynaklarına da yöneltebilir. “Öğrencilerine araştırmacı bir ruh, yani kendi kendine öğrenmeyi öğreten bir sistem ile yetişkinlik dönemindeki okuma alışkanlığının temelleri de atılmış demektir” (Devrimci 1993: 14).

Öğretmenin bizzat kendisi de çok önemlidir. Öğretmenin kişilik özellikleri, tutumları, davranışları ve ilgileri öğrencileri değişik biçimde etkilemektedir. Yapılan araştırmalarda öğretmen davranışlarının öğrenciyi iki şekilde etkilediği ortaya çıkmıştır. İlk olarak öğretmen davranışı öğrencide endişe ve uzaklaşma tesiri yaratır. İkinci olarak öğretmen davranışı sevgi, saygı ve yakınlaşma tesiri oluşturur (Güçel 1993: 232). Avusturalya’da yapılmış olan bir araştırmanın sonucunda okuyan çocukların, okuma alışkanlığı olan öğretmenlerle ilişki kurarak okumanın büyümesine kapıldıkları görülmüştür (Devrimci 1993: 229).

Öğrencileri bir davranışa yöneltmenin diğer bir yolu da öğretmenin kazandırılacak davranış açısından model olmasıdır. Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada da öğretmenin model olma durumu önem kazanmaktadır. Eğer öğrenci öğretmenin elinde kitap görürse, onun okuma alışkanlığına sahip olduğunu fark eder ve onu taklit eder. Öğrencilerin, öğretmenleriyle ilişkileri yalnızca çalışma alışkanlıklarını değil, tüm kişiliklerini de etkilemektedir (Küçükahmet 1987: 10). Öğretmenlerin göstereceği olumsuz bir yaklaşım biçimi öğrencilerin okuma alışkanlığının körelmesine neden olabilir. Özellikle ilköğretim birinci kademe dönemi, bu konuda çok hassas olunması gereken bir dönemdir.

Okumayı olumlu yönde etkileyen diğer bir faktör çevredir. “İnsanın içinde yaşadığı çevre sosyal gruplardan ve davranışlardan oluşmaktadır” (Ergün 1996: 63). Sosyal grupların çeşitli kuralları vardır. Grup üyeleri bu kurallara uyarak davranışlarını kontrol eder. İnsanların birlikte yaşaması ancak belli bir düzende yaşamakla, bu düzen içindeki kurallara uymakla sağlanır. Birey içinde bulunduğu çevrenin motifleri ile büyür ve farkında olmadan bu motifleri sindirir. Bu durum eğitim-öğretim faaliyetlerini etkileyebilir. Dolayısıyla sosyo-kültürel ortamlar bireylerin okuma alışkanlıklarında da etkiye sahip olabilir. Bir kültür içindeki sosyal ve ekonomik gruplar okuma tutumlarını şekillendirebilir. Okumanın çok değerli ve gerekli olduğu bir kültürde, insanlar arasında okumak için çaba görülebilir. Bireyin içinde yaşadığı akraba çevresi, iş arkadaşları, şehir onun sosyal çevresini oluşturur. Bu çevrede onun okuma alışkanlığını ve ilgisini olumlu yönde etkileyecek bir çevrenin düzenlenmesi yararlı olacaktır.

Okumayı olumlu yönde etkileyen diğer bir faktör kütüphane ve kitaplardır. Kütüphaneler, insanın değişik konularda bilgi edinme, ödevlerine destek olma, okuma becerilerini geliştirmelerine ve okuma sevgisi kazanmalarına büyük katkı sağlar (Bayram 1990: 11). Çoğu kütüphanelerde gazeteler, dergiler, haritalar, ses ve video kayıtları bulunmaktadır.

Okul kütüphaneleri de sadece derslere katkıda bulunabilecek kütüphane özelliği taşımaz. Öğrencilerin her yönden doyumunu sağlayacak ve okuma isteğini devamlı kılacak materyalleri de bulundurmak zorundadır. Okul kütüphanelerinde; öğrencilerin yaş ve seviyelerine uygun kitaplar bulundurulur. Öğrencilere kitabın ve kitap okumanın önemi anlatılır. Öğrencilere kitap okuma sevgisi kazandırılır, kütüphane kaynaklarının kullanımı öğretilir. Öğrenciler okumaya motive edilir. Okul kütüphanelerinde öğrenciler sürekli aynı kitaplarla karşılaştırılmamalı, çeşitli kitap ve dergilerle okumaya karşı ilgileri ayakta tutulmalıdır. “Nitekim çocuk okuma alışkanlığını ders dışında ele geçirdiği kitaplarla edinir” (Devrimci 1993: 18).

Okul kütüphanelerinin dışında çocuk ve halk kütüphaneleri de okuma alışkanlıklarına yardımcı olan kütüphanelerdir. Halk ve çocuk kütüphanesi hizmeti,

devletin varlığı, bugünkü kültürün vatandaşlara aktarılması, yaşatılması ve geleceği kuracak özgür insanın yetiştirilmesi için en önemli araçlardandır.

Çocuk kitapları çocuklara yeni bilgiler verirken; kitabı ve okumayı sevdirecek, okuma alışkanlığının oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle çocuklar için hazırlanan kitapların hem içerik hem biçim olarak çocukların seviyesine uygun olarak hazırlaması gerekir.

Basılı materyallerin çekiciliği ve okuma nedenine uygun materyali bulmak da okuma alışkanlığını etkileyen faktörlerden biridir. Özellikle çocuğun ilk karşılaşacağı kitapların özenle hazırlanmış yayınlar olması gerekir. Çocuklar; erken yaşlarda kitaplarla ilk tanıştıklarında bol resimli, renkli kitaplara ilgi göstermektedirler. Çevresinde gördüğü nesneleri, hayvanları, bitkileri yansıtan kitaplar onlara ilginç gelmektedir. Bu kitaplar çocuklara yeni bilgiler verirken; kitabı ve okumayı sevdirecek, okuma alışkanlığının oluşmasına neden olmaktadır (Gürler 1999: 2).

Çocuklar için hazırlanan ve sanatsal niteliklere sahip çocuk kitapları, çocuğun davranışını olumlu yönde etkilemektedir. Çocuğu etkisi altına alan iyi resimler, akıcı ve duru bir anlatım, iyi kalitede bir kağıt, çocuk kitabının değerini ortaya koymaktadır. “Bir kitabın ancak çocuk ondan hoşlanıyorsa iyi bir kitap olduğu eğer çocuklarca okunmuyorsa yeterli bir kitap olmadığı söylenebilir”(Devrimci 1993:20). Çocuk kitapları çocukların gelişme dönemlerine uygun seçildiğinde etkileri artmaktadır. Çocukluğun ilk dönemlerinde görselliğe, renkli ve resimli nesnelere ilgi duyulduğu pedagojik araştırmalarla ortaya konmuştur. Çocukların yaşları ilerledikçe ve zihinsel, ruhsal olgunlukları değiştikçe tercih ettikleri ve ilgi duydukları kitaplar da değişecektir.

Okumayı olumlu yönde etkileyen diğer bir faktör cinsiyettir. Sosyal, ruhsal, bedensel yönden kızlar ile erkekler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Gerek bedensel, gerekse sosyal yönlerden kız çocukları erkek çocuklardan daha çabuk olgunlaşmaktadır. İlkokul yıllarında uygulanan zeka testlerinde, grup olarak kızların erkeklerden biraz daha üstün oldukları görülmektedir. Yani kızlar zihnen de biraz

daha önce olgunlaşmaktadır. Buluş çağından sonra bu fark kaybolmaktadır. Gerek bedensel gelişim farkları, gerekse kültürdeki sosyal normların kız ve erkek çocuklara zorladığı sosyal ve cinsel roller, dolayısıyla kız ve erkeklerin oyun, sinema, okuma konularıyla meslek ilgileri gibi alanlardaki ilgileri de cinsiyet farkları gösterir (Tan 1992: 73).

Calp (2001:76), çocukların dil gelişiminde cinsiyet faktörünün etkili olduğunu belirtmektedir. Ana dil gelişiminde konuşma miktarı ve konuşmada kullanılan cümle kurma gibi hususlarda kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha ileri durumda olduğu ve ilkokul sıralarında erkeklerin kızlardan daha çok okuma güçlüğü çektiği görülmektedir.

Çocuğun büyüdüğü aile ortamı; kitap okumayı etkileyen, dolayısıyla okuma alışkanlığının kazanılmasında rol oynayan faktörlerin başında gelir. Bu faktör aile ve çocuk arasındaki iletişimle yakından ilgilidir. Aile bireyleri kendi içine çekilip kitap okuyor ve okudukları üzerine birbirleriyle hiç konuşmuyorlarsa, çocuk kitaba doğal bir tepki gösterecektir. Çocuklar okuduklarını yetişkinlerle paylaşmak, anlatmak, konuşmak ister, çünkü kitap çocuk için her şeyden önce bir iletişim aracıdır. Bu açıdan anne ve baba, hem kitap alımında doğru seçimi yapma, hem de çocuğun kitabı severek okumasını sağlamak için çocuk yayınlarına ilgi göstermelidir. İyi bir çocuk kitabını belirleyen temel ölçüt yetişkinlerin de severek okumaları değildir, çünkü çocuğun dünyası, okuma ve alımlama biçimleri yetişkinden ayrıdır. Öyleyse her şeyden önce çocuğun dünyasına girmek, onu anlamaya, bulgulamaya çalışmak gerekir. “Aile-çocuk ilişkisi, çocuğun yetişmesi dolayısıyla okuma alışkanlığı kazanması ve kişiliğinin gelişmesi açısından mühim bir yer tutar” (Güçel 1993: 226). Çocuklar özgüvenlerini, hayata ilişkin hükümlerinin büyük bir ölçüde aile içinde, aile fertleri ile sürekli biçimde yaşayarak, paylaşarak öğrenirler. Ailedeki olumsuz hareketler, çocuğa o ölçüde tesir eder ve insanlara karşı güvensiz, çalışmaktan, öğrenmekten ve okumaktan hoşlanmayan, hoşgörüsüz karakter olarak karşımıza çıkar. Çocuklar her zaman büyüklerini örnek alırlar. Okul öncesi dönemde çocuk ile kitap arasındaki ilk ilişkiyi gerçekleştiren anne-baba, bu tutumu çocuk ilkokula başladıktan sonra, öğretmen ile işbirliği içinde sürdürmelidir. Çocuk okumayı

öğrenmeye çalışırken ona kitap okuyarak, ders kitaplarını birlikte inceleyerek ve ödev yaparken destekleyerek çocuk ile kitap ilişkisini devam ettirmelidir.

Özellikle anne baba büyüme çağındaki olan çocuk için ideal niteliklere sahip olan kişilerdir. Bu nedenle çocuğa, kitabı elinde tutabileceği yaştan itibaren bu fırsatı veren ve çocuğun yanında kitap okuyarak olumlu bir model oluşturan anne ve baba okuma ilgisinin gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunur.

Olçay (1990), “İlkokul Çağı Çocuklarının Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi Gezici Kütüphane Hizmeti” adlı araştırmasında, ailenin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin okudukları kitap sayılarında da bir artış olduğunu bulmuştur. 450 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada, çok kitap okuyan çocukları büyük oranda ailelerin yönlendirdiği, çocukların büyük çoğunluğunun yılda 1-5 arası kitap okuyan okuyucular olduğu ve kız çocukları, erkek çocuklara nazaran daha fazla kitap okuduklarını bulmuştur.

Anne ve babası tarafından her gün kendisine kitap okunan çocukta, kelime hazinesi erken yaşta gelişir. Buna bağlı olarak, çocuğun düşünme yeteneği ve yaratıcı zekası da gelişerek kitap okumayı seven bir birey olarak yetişir. Okumayı çabuk öğrenen ve okul yılları boyunca iyi okurlar olarak kalan çocuklar arasında yapılan bazı incelemeler bu çocukların ortak özellikleri olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu çocuklar, çok küçük yaşlardan beri kendilerine kitap okunmuş ve kendilerine zevk için okuyan yetişkinleri veya daha büyük çocukları örnek almıştır (Kimmel ve Segel 1983: 12).

Çocukların okur-yazarlık gelişiminde ailenin katılımının önemini eğitimciler şöyle öne sürmüşlerdir.

- 1- Aileler insanların ilk öğretmenidir.
- 2- Temel okur-yazarlık becerileri genelde aileden ve insanın yaşadığı toplum ortamından edinilir.
- 3- Okur-yazarlık aktivitelerine ailenin katılımı çocukların başarısını artırır.

Birçok araştırma, düzenli bir temelde kitap okuyan ailelerin çocuklarının diğerlerine göre okumaya karşı daha olumlu tutumlar geliştirdiğini vurgulamaktadır. Ailelerin okudukları kitaplar hakkında konuşmaya yönlendirdikleri çocuklar, diğerlerinden daha yüksek okuma başarı sergilemişlerdir. Ayrıca, okumada yüksek başarı seviyeleri olan çocukların, genellikle okumaya karşı olumlu tutumlar geliştirdiği görülmüştür (Akyol 1999: 3).

Okuma alışkanlığının okula başlamadan ve okumayı öğrendikten sonra edinileceği görüşü doğru değildir. Çünkü okumaya yöneliş daha çok çocuk okumayı öğrenmeden önceki dönemlerde başlamaktadır. Dolayısıyla okuma sevgisi ailede başlar, sonraki yıllarda aileyle birlikte gelişir.

Televizyon okuma alışkanlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bireylerin ilk kültürü aile içinde elde ettiği bilinmektedir. Bu durumda, anne- babanın kitap okuyup okumaması, evdeki kitap sayısı, çeşidi ve içerikleri çocuğun ileriki yaşantısında da büyük etki yapar. Aile içindeki bu durum, eve giren gazete ve dergi kadar, evde televizyon seyredilmesiyle de ilişkilendirilebilir. Bilindiği gibi televizyon her türlü eğlence, haber, belgesel, eğitim programları ile seyredenleri ve evdeki tüm bireyleri karşısına toplayarak, onları bir arada tutmak gibi olumlu bir işlevi yerine getirmekte, ancak bir yandan da, insanları kolaycılığa, düşünmeden oturup bakmaya hatta görmeden bakmaya yöneltmekte, kitaba zaten alışık olmayan bireyleri kitaptan daha da uzaklaştırmaktadır (Balcı 1995: 127).

Bu çalışmada okuma alışkanlığını etkileyen faktörlerden ailenin rolünün ne düzeyde olduğu araştırılmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Yirmi birinci yüzyılda meydana gelen, teknolojik ve ekonomik gelişmeler, insanları da sürekli olarak bu değişime ayak uydurmak zorunda bırakmıştır. Bir taraftan insanlar daha bilgili ve başarılı olurken; bir taraftan da toplumlar arasında rekabet yaşanmasını sağlayarak ülkelerinin daha ileride olmasının zevkini yaşarlar.

Eğitim kurumlarında alınan eğitim yeterli değildir ve insana bir ömür boyunca yetmez. Bu nedenle bireyler edindikleri bilgileri canlı tutmak zorundadır. Bunun yolu da bireyin okumayı sevmesi ve bu sevgisini alışkanlık haline getirmesi ile sağlanır.

Çocukların zihinsel, duygusal, toplumsal ve ahlaksal yönleri anne-babadan değişik şekillerde etkilenir. Ebeveynin çocuğun çok yönlü gelişimine bu katkısı düşünüldüğünde, çocukların okuma sevgisi ve alışkanlığı edinmesinde ailenin öneminin ne kadar büyük olduğu ortaya çıkar.

Okuma sevgisi çocuğun okuma alışkanlığı kazanması için önemlidir. Okuma alışkanlığı ilk olarak çocuk okumayı öğrenmeden önceki yıllarda başlar. Ancak bu alışkanlığın sürekli hale gelmesi ve gelişmesi ilköğretimin ilk kademesinde gerçekleşir. Bu dönemde en belirleyici etki ve rol yine aileye düşmektedir. Çünkü, çocuğun her zaman model aldığı, içinde yaşarken benimsediği, keşfettiği ve kişiliğine yön veren bir dizi faaliyetle iç içe olduğu aile ortamı çok kritiktir. Çocuğun büyüdüğü bu ortam, onun okumasını olumlu ya da olumsuz etkileyen ve okuma alışkanlığı kazanmasında rol oynayan faktörlerin başında gelir.

Anne-baba okul öncesi dönemden başlayarak çocuklarını okumaya yönlendirdikleri ve ilköğretimin ilk kademesinde de bu yönlendirmeye hızla devam ettikleri takdirde çocuklarının da okumaya karşı olumlu bir tutum gösterecekleri muhtemeldir. Dolayısıyla anne-babanın okumaya karşı tavırları ve okuma alışkanlıkları çocuğun okuma alışkanlığı kazanması açısından belirleyicidir. Bu

nedenle; araştırmanın amacı, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarında ailenin rolünün ne düzeyde olduğunu belirlemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi:

Çağımız bilgi çağıdır. Her alanla ilgili bilgiler de hızla gelişmektedir. Bu değişimle beraber insanların kendi mesleklerinde ve çevrelerinde meydana gelen değişimlere ayak uydurması gerekir. İnsan toplumsal bir varlıktır. Okuma da toplumsal yaşamın temel gereklerinden biridir. İnsanın bireyselleşmesi ve içinde yaşadığı toplumla sağlıklı ilişkiler kurabilmesi ilk olarak okuma alışkanlığı kazanmasına bağlıdır. Teknolojinin egemen olduğu günümüzde insanın entelektüel gelişiminin temelini oluşturan okuma, öğrenmenin de temel aracıdır.

Okuma, bireysel boyutta oturmuş bir kişiliğin ve toplumsal boyutta sağlıklı düşünerek çağa ayak uyduran bir toplumun koşullarından biri olduğuna göre; okumanın sürekli ve düzenli bir biçimde gerçekleştirilerek alışkanlık haline getirilmesi zorunluluk haline gelmektedir. Okuma alışkanlığının yaşam boyu devam etmesi, yaşamın her döneminde kazanılıp geliştirilebileceği gerçeğini göz önüne serer. Ancak çocukların kişisel, ruhsal ve toplumsal gelişimine ilk ve en yoğun etkiyi yapan aile ortamıdır. Anne-babanın ve ailenin diğer bireylerinin okumaya karşı tavırları, kültürel birikimleri ve okuma alışkanlıkları çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında etkilidir. Bu yönde çocuklarının iyi birer okuyucu olmasını ve okumadan bir o kadar zevk almasını isteyen anneler ve babalar; çocuklarının hayatı boyunca sürdüreceği bu alışkanlığı onları yönlendirerek, bilinçli bir şekilde yerleştirmelidir.

1.3. Varsayımlar

1- Araştırmada kullanılan anket ölçülmek istenen değişkenleri ölçebilecek niteliktedir.

2- Araştırmaya katılan öğrenciler, sorulara samimi ve güvenilir cevaplar vermişlerdir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma, Kastamonu merkezde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarından seçilen dört ilköğretim okulunun beşinci sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Tanımlar

İlköğretim: Kadın, erkek bütün Türk vatandaşlarının milli gayretlere uygun bedeni, zihni, ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir (222 sayılı kanun, madde 4).

Öğrenme: Yaşantı ürünü olarak meydana gelen davranıştaki nispeten kalıcı izli değişmedir (Senemoğlu 2001: 94).

Okur – Yazar : Bütün yaşam etkinliklerindeki uğraşını kolaylaştırmada gereksinim duyduğu bilgi ve becerileri kazanmasını, bu bilgi ve becerileri kendisinin ve toplumun gelişiminin de sürekli kullanılmasını olası kılan hünerli kişiye denir. (Devrimci 1993: 6).

Okuma Alışkanlığı : Okuma becerisini hayatı boyunca sürekli ve düzenli kullanan ve bunu amaçlarına ulaşmada bir araç gören kişilerin okuma eylemidir (Devrimci 1993: 9).

Motivasyon (Güdülenme): Canlıyı etkinliğe sürükleyen, bu etkinliği sürdüren ve düzenleyen bir süre (Öncül 2000: 233).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Öğrencilerin okuma alışkanlığı ile ilgili, Türkiye’de geçmişte yapılan araştırmalar sınırlı sayıda olmakla birlikte bu sayı son yıllarda giderek artmaktadır. Aşağıda araştırma konusu ile ilgili yapılmış yerli ve yabancı araştırmalara değinilmiştir.

Başar (1997), “Orta Birinci Sınıfa Devam Eden Çocukların Kitap Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi” adlı araştırmasında, Ankara il merkezinde alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden seçilen semtlerdeki altıncı sınıfa devam eden çocuklar üzerinde yapmıştır. Araştırmanın bulgularına göre elde ettiği sonuçlar ise; sosyo-ekonomik düzeyin çocuğun kitap okumayı sevme durumu, sahip olduğu kitap sayısı, kitap okuma sıklığı üzerinde etkili olduğudur.

Bayram (1990), “İlkokul Çağı Çocuklarının Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi Gezici Kütüphane Hizmeti” adlı araştırmasında, ailenin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin okudukları kitap sayılarında da bir artış olduğunu bulmuştur. 450 öğrenci üzerine yaptığı araştırmada, ayrıca çok kitap okuyan çocukları büyük oranda ailelerinin yönlendirdiğini, çocukların büyük çoğunluğunun yılda 1-5 kitap okuyan okuyucular olduğunu ve kız çocuklarının erkek çocuklarına nazaran daha fazla kitap okuduklarını bulmuştur.

Devrimci (1993), “İlkokul Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığının İncelenmesi” adlı araştırmasında, araştırmanın evreni, Ankara M.E.B’e bağlı devlet okullarına giden 5. sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Araştırmanın bulgularına göre elde ettiği sonuçlar ise; çocukların kitap okumayı sevmeleri, boş zamanlarını değerlendirmeleri ve okudukları yayın türleri konusunda sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyetin etkili olmadığıdır.

Dilbaz (1988), “İlkokul 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Türkçe Dersinin Bilişsel Alanla İlgili Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi” adlı araştırmasında, ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde Türkçe dersinin bilişsel alanla ilgili hedeflerini gerçekleştirme düzeyini incelemiştir. Ve ilkokul 5. sınıf düzeyine gelmiş olan öğrencilerin hem okuduğunu anlama hem de yazım kurallarını uygulama yeteneği açısından, oldukça yetersiz olduklarını bulmuştur.

Dökmen (1990), “İlkokul Çocuklarında Okuma Alışkanlığı” adlı araştırmasında, ilkokul çocuklarının okuma alışkanlıkları üzerine yapmış olduğu çalışmada alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların orta sosyo-ekonomik düzeydeki ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara nazaran kitap okumayı daha fazla sevdiklerini belirlemiştir. Toplam 106 çocuk üzerinde 10 soruluk bir anket uygulayarak yaptığı çalışmada, şu sonuçları tespit etmiştir: Çocuklar en fazla aileleri ile kitap almaktadırlar. En fazla kitabı üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklar okumaktadırlar. Kütüphaneye giden çocukların oranı % 50’nin üstündedir. Kütüphaneye en çok ödev ve araştırma yapmak için gitmektedirler.

Gönen (1991), “Korunmaya Muhtaç Çocuk ve Gençlerin Boş Zamanlarında Kitaba Olan İlgiilerinin İncelenmesi” adlı araştırmasında, 197 normal gelişim gösteren korunmaya muhtaç çocuk ve gençlerin boş zamanlarında kitaba olan ilgiilerini incelemiştir. Toplam 10 sorudan oluşan bir anket formu kullanarak yaptığı araştırmasında şu sonuçları bulmuştur: Korunmaya muhtaç çocuk ve gençlerin çoğunluğunun boş vakitlerinde kitap okumadıklarını ve yetersiz şartlardan dolayı da kitapla sürekli ilişki kuramadıklarını görmüştür. Çocukların kitaba karşı ilgilerinde cinsiyetler arasında fark bulamamıştır. Çizgi roman çocuklar tarafından en çok okunan tür olmuştur. Bu kurum ve semt kütüphanelerinden yararlanmaktadır.

Gürler (1999), “Çocuk Kitapları ve Anne-Babaların Bu Konudaki Tutumları Üzerine Bir İnceleme” adlı araştırmasında, araştırmanın evreni Hacettepe Üniversitesi İlköğretim Okulu öğrencileri ve velilerinden oluşmuştur. Araştırmanın örnekleme ilkokul ikinci sınıf öğrencilerinden rast gele örnekleme yoluyla seçilen 100 öğrenci ve bu öğrencilerin anne ve babalarından oluşmuştur. Araştırmanın

bulgularına göre; anne-babaların okumanın önemi konusunda yeterli bilinçte olmadıkları, çocuk kitabı konusunda da gerekli bilgi donanımlarının olmadığını, anne-baba ve çocuk iletişimi konusunda ise bilgilerinin yetersiz olduğunu saptamıştır. Anne-babaların okuma olgusu ve çocuk kitabı alanına ayrı bir ilgi duymadığını, çocukları ile ilgili yeterli diyalog yaratmadıklarını ve onları çocuk kitapları edinmeleri için yönlendiremediklerini bulmuştur.

Sancı (1997), “İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal, Ekonomik ve Kültürel Durumlarının Okuma Motivasyonlarına Etkisi” adlı araştırmasında, araştırmanın evreni Erzurum ili Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, merkez ilköğretim okullarının ikinci kademe 6. sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Araştırmanın bulgularına göre elde edilen sonuçlar ise; kız öğrenciler dış denetime bağlı okuma yönelimlerine daha yüksek değerler vermişlerdir. Bu durumda onların erkeklere göre daha çok dışa bağımlı olduklarını tespit etmiştir.

Agaja (1992), “Childrens Use of University of Maiduguri Staff Primary School Library” adlı araştırmasında, 4, 5, ve 6. sınıf öğrencilerinin kütüphane kullanma alışkanlıklarını incelemiştir. Araştırmasında 5. sınıf öğrencilerinin kütüphaneye en çok kitap okumak için gittiklerini belirlemiştir.

Fisher ve Ayers (1990), “A Comparision of The Reading Interest of Children in England and The U.S.A” adlı araştırmalarında, İngiliz ve Amerikan 8-11 yaşlarındaki çocukların okuma ilgilerini incelemiştir. Sonuçta Amerikan çocuklarının İngiliz çocuklarından daha çok bilimsel kitaplara, şiir ve biyografilere ilgi duydukları esprili, esrarengiz ve macera içerikli kitapların her iki ülke çocukları tarafından da tercih edildiğini, okuma ilgisi konusunda cinsiyetler arasında farklılık olduğunu saptamışlardır.

Neuman (1988), “The Displacement Effect. Assessing The Relation Between Television Viewing and Reading Performance” adlı araştırmasında, okuma performansı ile televizyon seyretme arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sonuçta günde 2-4 saat televizyon seyretmenin okuma derecesi üzerinde fazla etkili olmadığını fakat 4

saatten fazla televizyon seyretmenin okuma derecesini olumsuz etkileyerek azalttığını bulmuştur.

Pascoe ve Gilchrist (1987), “Children Responses to Literature: Views of Children and Teachers” adlı araştırmalarında, öğrencilerin bir kitapta hoşlandıkları özellikler ile öğretmenlerin öğrencilerin hoşlandığını düşündüğü özellikler arasında bir karşılaştırmalı çalışma yapmış ve her iki grup arasında büyük farklılıklar belirlemişlerdir. Öğrenciler bir kitapta heyecan, korku ve hareket unsurlarına daha çok önem verirken, öğretmenler çocukların kitaptaki karakterlere daha çok dikkat ettiklerini düşünmüşlerdir.

Stahlschmidt ve Agnes (1981), “A Study of the Recreational Book Reading Habits of Selected Fifth Grade Children” adlı araştırmalarında, seçilmiş 5. sınıf öğrencilerinin eğlenme, dinlenme için kitap okuma alışkanlıklarını inceledikleri çalışmalarında; 74 erkek, 73 kız olmak üzere 147 çocuk kullanmışlardır. Toplanan verilerden şu sonuçları elde etmişlerdir: Çok kitap okuyan çocuklara nazaran orta düzeyde kitap okuyan çocuklarda ve az kitap okuyan çocuklarda cinsiyet daha çok farklılık göstermiştir. Kitap okuma miktarı ile okuma başarısı arasında kuvvetli, belirgin bir ilişki bulamamışlardır. Okuma başarısı ile okumaya karşı tavır arasında dikkate değer fakat az bir ilişki bulmuşlardır. Sık kitap okuyanlar okuma sebeplerini iç ve dış faktörlere bağlarken, sık kitap okumayanlar okumama sebebi olarak iç faktörleri göstermişlerdir.

Williams (1990), “A Study of the Reading Interests Habits and Attitudes of Third, Fourth and Fifth Grades” adlı araştırmasında, 3, 4, ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma ilgisi, tutumu ve alışkanlığı ile ilgili öğretmen ve aile etkisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan çalışmada 196 çocuk kullanılmış ve şu sonuçları elde etmiştir: Çok okuyan çocukların okumayı çok sevdikleri ve okula başlamadan önce kendilerine ailelerinin kitap okuduğunu, çocukların kitaplardan hoşlanmalarının en iyi yolunun onlara kendi kitaplarına sahip olmalarını sağlamak olduğunu, öğretmen ve öğrencilerin sık sık kitap tartışmaları yapmaları gerektiğini belirlemiştir.

Çalışma sonuçları; sosyo-ekonomik düzeyin çocuğun kitap okumayı sevmesini etkilediği, çok kitap okuyan çocukları büyük oranda ailelerin yönlendirdiği, alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara nazaran kitap okumayı daha çok sevdikleri, anne-babaların çocukları ile yeterli diyalog yaratmayarak; onları kitap edinmeleri için yönlendirmedikleri ve çok okuyan çocukların okula başlamadan önce ailelerinin kendilerine kitap okuduklarını göstermektedir. Bu sonuçlar öğrencilerin okumayı sevmeleri ve okuma alışkanlığı kazanmalarında ailenin etkisinin önemini destekler niteliktedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde sırası ile araştırmanın yöntemi, problem cümlesi, alt problemleri, evren ve örnekleme, veri toplama teknikleri ile verilerin çözümlenmesi yer almaktadır.

3.1. Yöntem

Araştırma “tarama modeli” niteliğindedir. Araştırmanın belirlenen amaçlarını gerçekleştirebilmek için aşağıdaki yol izlenmiştir:

1. Araştırma konusu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır.
2. Araştırmanın amacına uygun veri toplama aracının geliştirilebilmesi için öğretmen veli ve öğrencilerle, sözlü görüşmeler yapılmıştır.
3. Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarında ailelerinin onları yönlendirmesine ilişkin öğrenci görüşlerini almak ve öğrencilerin okuma alışkanlığını ölçmek için, öğrencilere araştırmacı tarafından geliştirilmiş, geçerliği ve güvenilirliği test edilmiş bir anket uygulanmıştır.
4. Elde edilen bulgular yorumlanarak öneriler geliştirilmiştir.

3.2. Problem Cümlesi

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarında ailenin rolü ne düzeydedir?

3.3. Alt Problemler

1. Ailelerin;

- a) Ekonomik düzeyine,
- b) Eğitim düzeyine,
- c) Mesleğine,

göre öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmaları değişmekte midir?

2. Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmesi;

- a) Ekonomik düzeyine,
- b) Eğitim düzeyine,
- c) Mesleğine,

göre değişmekte midir?

3.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Kastamonu merkezde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarından oluşmuştur.

Araştırmanın örneklemini, Kastamonu merkezde tesadüfi olarak seçilen Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı dört devlet okulunda okumakta olan beşinci sınıf öğrencilerinden oluşmuştur.

Anketler, Kastamonu'da Şehit Şerife Bacı İlköğretim Okulu'nda (54 öğrenci), Hisarardı İlköğretim Okulu'nda (21 öğrenci), Ceritoğlu İlköğretim Okulu'nda (95 öğrenci) ve Gazi Paşa İlköğretim Okulu'nda (123 öğrenci) toplam 283 öğrenciye uygulanmıştır.

Tablo 3.4.1'de araştırma örnekleminin oluşturan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 3.4.1. Araştırma örneklemine giren öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı

	N	%
Kız	123	43.5
Erkek	160	56.5
Toplam	283	100.5

Tablo 3.4.1'e göre, araştırmaya katılan 283 öğrencinin %43.5'ini erkek öğrenciler %56.5'ini kız öğrenciler oluşturmaktadır.

3.5. Veri Toplama Tekniği

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarında ailenin rolünün ne düzeyde olduğu, araştırmacı tarafından geliştirilen, bağımlı değişkinleri içeren bir anketle elde edilmiştir. Geliştirilen anket üç bölümden oluşmaktadır (Ek-1).

Birinci bölümde kişisel bilgilere yer verilmiştir. Öğrencilerin kişisel bilgi formunda babalarının ve annelerinin eğitim durumu, babalarının ve annelerinin meslekleri, ailelerinin ekonomik düzeylerine yönelik beş bağımsız değişken yer almıştır.

Anketin ikinci bölümünde, öğrencilerin anne ve babalarının çocukları okumaya yönlendirecek olan faaliyetlerini kapsayan 22 maddelik okumaya yönlendirme ölçeği kullanılmıştır. Yanıtlar 3'lü Likert Tipine uygun olarak puanlanmıştır.

Anketin üçüncü bölümünde ise, öğrencilerin okuma alışkanlığını ölçen, açık uçlu 19 soruya yer verilmiştir. Böylece anket maddeleri kişisel bilgiler hariç 41 maddeden meydana gelmektedir.

Geliştirilen anket, araştırmanın evren ve örneklemini oluşturan gruba uygulanarak veriler toplanmış, bilgisayar ortamında, SPSS (The Statistical Packet For The Social Sciences) 10.0 For Windows istatistik programıyla analiz edilmiştir.

3.6. Veri Toplama Aracının Hazırlanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak anket geliştirilirken aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir.

1- Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarında ailelerini rolünün ne düzeyde olduğunu tespit edebilmek için geliştirilen anket için önce literatür taraması yapılmıştır. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları ile ilgili araştırmalarda kullanılan anketler incelenmiştir. Bunlardan araştırmaya dönük maddeler taranarak, geliştirilecek anketin ana bölümleri hakkında veriler elde edilmiştir. Ayrıca Kastamonu Hisarardı, Ali Fuat Darende, Atabey İlköğretim Okulları'nda okuyan öğrenciler, öğrenci velileri ile görüşmeler yapılmıştır. Literatür taramasıyla incelenen anketler, öğrenciler ve öğrenci velileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, 46 madde olarak tespit edilmiştir.

2- Uygulanmak üzere geliştirilen öğrencilerin ailelerinin çocuklarını okumaya yönlendirmeleri ile ilgili görüşlerinin yer aldığı anketin güvenilirliğinin tespiti için, Ankara'nın Polatlı ilçesindeki İnkılap İlköğretim Okulu'nda okuyan 78 kişilik bir öğrenci gurubuna anket uygulanmış, bunlardan altı tanesi iptal edilmiştir.

Ölçeğe alınan maddelerin Cronbach Alpha yöntemiyle hesaplanan güvenilirlik katsayısı, 0.80'in üzerindedir. Dolayısıyla anket yüksek düzeyde güvenilirlerdir. "Ölçeğin toplanabilir özellikte olabilmesi için, soru-bütün korelasyon katsayılarının negatif olmaması ve hatta 0.25 değerinden büyük olması beklenmekte ve bu kurala

uymayan soruların ölçekten çıkarılması önerilmektedir” (Özdamar 1999: 522). Güvenirlik testine tabi tutulan ankette, negatif netice veren madde bulunmamaktadır.

3- Güvenirliği sağlanan, tüm maddeleri olumlu ifadelerden oluşan anket (Ek-1), Kastamonu Şehit Şerife Bacı, Hisarardı, Ceritoğlu ve Gazi Paşa İlköğretim Okulu’nda okuyan toplam 283 öğrenciye uygulanmıştır.

3.7. Verilerin Çözümlemesi

Veri toplama aracı olarak geliştirilen ve üç ana bölümden oluşan anketin, birinci bölümündeki kişisel bilgiler ile öğrencilerin okuma alışkanlığını ölçen bölüm ,dışındaki anket maddeleri “Üçlü Likert Tipi”nde dereceleme ölçekli özelliktedir. Üçlü dereceleme ölçeği ile elde edilen veriler puanlandırılmıştır. Böylece;

Hiçbir zaman	1
Bazen	2
Her zaman	3

şeklinde ölçek ve karşılığı olan değerler belirlenmiştir.

Verilerin çözümülenmesi bilgisayar ortamında SPSS 10.0 For Windows istatistiksel bilgi veri analizi programında yapılmıştır. SPSS Programı eksik verili anketleri değerlendirme dışı bırakmaktadır. Onun için “anketlerdeki soruların % 90’ından fazlasına cevap vermiş olanların eksik verilerinin yerine nötr değerler koyma yönteminden yararlanılarak, eksik verinin yerine toplam örnek grubun ortalamasını kullanma” (Vavra 1999: 311) şekli tercih edilerek, tamamlanmıştır.

Kişisel bilgilerle ilgili bulguların analizinde frekans (f), yüzde (%) değerlerinden yararlanılmıştır.

Öğrencilerin okuma alışkanlıklarıyla ilgili bulguların analizinde frekans (f), yüzde (%) değerlerinden yararlanılmıştır.

Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmeleri ile ilgili öğrenci görüşlerine ait bulguların analizinde frekans (f), yüzde (%) değerlerinden yararlanılmıştır.

Ailelerin bağımsız değişkenlere göre, çocuklarını okumaya yönlendirmeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığının tespitinde, çoklu karşılaştırmalar için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile, ikili karşılaştırma için t-testinden yararlanılmıştır.

Öğrencilerin bağımsız değişkenlere göre, okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığının tespitinde, Chi-Square χ^2 testinden yararlanılmıştır.

Farkına bakılan veya ilişki aranan durumlar için fark veya ilişki düzeyi 0.<05 olarak alınmıştır. Yorumlar, verilerin çözümlenmesinde kullanılan yöntemlerden elde edilen bulgularla ortaya konmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarında ailelerinin rolünün olup olmadığını araştırmayı amaçlayan bu araştırma konusu ile ilgili bulgular, öğrencilere uygulanan anketlerdeki verilerin çözümlenmesinden elde edilmiştir. Önce anketlerin birinci bölümündeki kişisel bilgilerden elde edilen bulgular ve yorumlamalara yer verilmiştir.

4.1. Kişisel Bilgilerle İlgili Bulgular ve Yorumu

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin aileleri ile ilgili kişisel bulgular, anketlerdeki kişisel bilgiler bölümünde bulunan bağımsız değişkenlere verilen cevaplarla toplanmıştır. Toplanan verilerin yüzde ve frekansları hesaplanarak analiz edilmiştir.

4.1.1. İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencileri Örnekleminden Elde Edilen Kişisel Bilgilerle İlgili Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın İlköğretim beşinci sınıf öğrencileri örneklemine oluşturan ve anket gönderilen 283 öğrenci anketlere cevap vermiştir.

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerine uygulanan anketlerdeki kişisel bilgilerle ilgili bölüme beş bağımsız değişken yerleştirilmiştir. Bunlar; 1. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumu, 2. Öğrencilerin babalarının eğitim durumu, 3. Öğrencilerin annelerinin mesleği, 4. Öğrencilerin babalarının mesleği, 5. Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumuna ilişkin sorular ve bu sorulara göre

yapılandırılmış cevap seçeneklerinden meydana gelmektedir. Bağımsız değişkenlerin anketlerdeki sırasına göre sıralanan bulgular yüzde ve frekans olarak hesaplanmış ve yorumlanmıştır.

4.1.1.1. Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrencilere uygulanan anketin kişisel bilgiler bölümündeki “Annenizin-babanızın eğitim durumu” bağımsız değişkeni altına;

- a) Okur-yazar değil durumlarının dağılımı
- b) İlkokul mezunu
- c) Orta okul mezunu
- d) Lise mezunu
- e) Üniversite mezunu, seçenekleri konulmuştur.

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumu dağılımı Tablo 4.1.1.1.1’de ve babalarının eğitim durumu dağılımı Tablo 4.1.1.1.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1.1.1.1: Araştırma örneklemine giren öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarının dağılımı

	N	%
Okur-yazar değil	26	9.2
İlkokul	134	47.3
Orta okul	37	13.1
Lise	56	19.8
Üniversite	28	9.9
Cevap vermeyenler	2	0.7
Toplam	283	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 9.2'sinin annesinin okur- yazar olmadığı, % 9.9'unun üniversite mezunu % 13.1'inin orta okul mezunu, % 19.8'inin lise mezunu, % 47.3'ünün ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.1.1.1.2: Araştırma örneklemine giren öğrencilerin babalarının eğitim durumlarının dağılımı

	N	%
Okur-yazar değil	6	2.1
İlkokul	77	27.2
Orta okul	48	17.0
Lise	81	28.6
Üniversite	68	24.0
Cevap vermeyenler	3	1.1
Toplam	283	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 2.1'inin babası okur-yazar olmadığı, % 17'sinin orta okul mezunu, % 24'ünün üniversite mezunu % 27.2'sinin ilkokul mezunu, % 28.6'sının lise mezunu olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin babalarının; annelerine göre eğitim düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.1.2. Öğrencilerin anne ve babalarının mesleklerine göre dağılımı

Öğrencilere uygulanan anketin kişisel bilgiler bölümündeki “Annenizin- babanızın eğitim durumu” bağımsız değişkeni altına;

- a) Çalışmıyor (İşsiz)
- b) Memur
- c) İşçi
- d) Diğer, seçenekleri konulmuştur.

Öğrencilerin annelerinin mesleklerine göre dağılımı Tablo 4.1.1.2.1’de ve babalarının mesleklerine göre dağılımı Tablo 4.1.1.2.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1.1.2.1 : Araştırma örneklemine giren öğrencilerin annelerinin mesleklere göre dağılımı

	N	%
Ev hanımı	232	82.0
Çalışıyor	50	17.7
Cevap vermeyenler	1	0.3
Toplam	283	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 82’sinin annesinin çalışmadığı, % 17.7’sinin çalıştığı tespit edilmiştir

Tablo 4.1.1.2.2: Araştırma örneklemine giren öğrencilerin babalarının mesleklere göre dağılımı

	N	%
Çalışmıyor	31	11.0
Memur	86	30.4
İşçi	95	33.6
Diğer	66	23.3
Cevap vermeyenler	5	1.8
Toplam	283	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 11’inin babasının çalışmadığı, % 23.3’ünün diğer meslek gruplarına mensup olduğu, % 30.4’ünün memur, % 33.6’sının işçi olduğu tespit edilmiştir.

4.1.1.3. Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirlerine Göre Dağılımı

Öğrencilere uygulanan anketin kişisel bilgiler bölümündeki “Annenizin-babanızın eğitim durumu” bağımsız değişeni altına;

- a) 300.000.000-500.000.000 TL
- b) 500.000.000-750.000.000 TL
- c) 750.000.000-1.000.000.000 TL
- d) Diğer seçenekleri konulmuştur.

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre dağılımı Tablo 4.1.1.3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1.1.3.1: Araştırma örneğine giren öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre dağılımı

	N	%
300 milyon-500 milyon	95	33.6
500 milyon-750 milyon	81	28.6
750 milyon-1 milyar	56	19.8
Diğer	41	14.5
Cevap vermeyenler	10	3.5
Toplam	283	100.0

Tablo 4.1.1.3.1’e göre, Öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık kazancı % 33.6’sının 300 milyon ile 500 milyon arasında, % 28.6’sının 500 milyon ile 750 milyon arasında, % 19.8’inin 750 milyon-1 milyar arasında, % 14.5’ini de diğer ortalamadadır.

4.2. Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları İle İlgili Bulgular ve Yorumu

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı ile ilgili bulgular, okuma alışkanlığına yönelik olarak hazırlanan sorulara verilen cevaplarla toplanmıştır. Toplanan verilerin yüzdesi ve frekansı hesaplanarak analiz edilmiştir.

Öğrencilerin okuma alışkanlıklarının olup olmadığı Tablo 4.2.1’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.1: Araştırma örneklemine giren öğrencilerin okuma alışkanlıklarının dağılımı

	N	%
Evet	269	95.1
Hayır	14	4.9
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.1’e göre öğrencilerin % 95.1’inde okuma alışkanlığı varken, % 4.9’unda okuma alışkanlığı yoktur. Bu açıdan öğrencilerin okuma alışkanlıklarının dağılımı değerlendirildiğinde, % 95.1 oranında okuma alışkanlığının olduğunun bulunması öğrencilerin hemen hemen hepsinde okuma alışkanlığı bulunduğu şeklinde yorumlanabilir. Nitekim “okuma alışkanlığı” kavramının anlamsal yorumu ankete katılanların bilincinde farklı yorumlamaları oluşturabilir. Bu bakımdan tek bir soruya bakarak okuma alışkanlığının tek olarak yüzdesini verebilmek güçtür. Bu veri ancak gazete, dergi gibi kültürel okuma ve kitap okuma davranışlarının anlamsal içeriğine bakılarak netleştirilebilir.

Öğrencilerin ders kitabı dışında ilk okudukları kitabı kaç yaşında okuduklarının dağılımı Tablo 4.2.2’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.2: Öğrencilerin ders kitabı dışında ilk okudukları kitabı kaç yaşında okuduklarının dağılımı

	N	%
Altı- sekiz yaş	255	90.1
Dokuz-on bir yaş	20	7.1
Cevap vermeyenler	8	2.8
Toplam	283	100.0

Bu soru maddesinde “ders kitabı dışında ilk okudukları kitabı kaç yaşında okudukları” ifadesine yer verilmesinin nedeni, sırf ezbere dayanan ders kitapları ile sınırlı bir eğitimin tek başına yeterli olmamasındandır. Öğrencilerin ilk olarak okumayı arzulamaları ve sevmeleri için genellikle ders kitaplarına bağlı olan ödevler yeterli bir sebep değildir. Öğrencilerin hayatı tanımaları, gerçeği araştırma isteğini hissetmeleri için sadece ders kitapları değil şiir, roman, hikâye, masal tarzında kitapları da okumaları gerekmektedir. Bamberger’i yaptığı çalışmada, İskandinav ülkelerinde öğretimin yalnızca ders kitaplarına değil, bunların yanında roman dışı kitaplara ve sözlü edebiyata da dayandığını tespit etmiştir (Bamberger 1990: 7). Bamberger’in çalışmasındaki bu bulgu araştırma ile tutarlıdır.

Tablo 4.2.2’ ye göre, öğrencilerin % 90.1’i ders kitabı dışında ilk okudukları kitabı 6-8 yaşları arasında, % 7.1’i de 9-11 yaşları arasında okumuştur. 6-8 yaş dönemi eğitici etkilerin başlangıç noktasıdır. Eğer öğretmen okumada gösterilen her başarıyı gözlemleyebilir ve geliştirebilirse, çocuk okumaya karşı olumlu ve iyimser bir yaklaşım gösterecektir. Öğrencilerin ders kitabı dışında ilk okudukları kitabı kaç yaşında okuduklarının dağılımı değerlendirildiğinde, % 90.1’inin ders kitabı dışında ilk okudukları kitabı 6-8 yaşları arasında okumaları, bu öğrencilerin öğretmenlerinin; örnek ve imaj olarak onların üzerinde büyük bir etkisi olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin, öğretmenleri ile kendilerini bir tutup, okumayı seven bir kişi ile özdeşleşerek okuma gelişimlerinin öğretmenlerinden olumlu bir biçimde etkilendiği söylenebilir.

Öğrencilerin ders kitabı dışında yılda ortalama kaç kitap okuduklarının dağılımı Tablo 4.2.3’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.3: Öğrencilerin ders kitabı dışında yılda ortalama kaç kitap okuduklarının dağılımı

	N	%
1-5	34	12
6-20	104	37
21 ve üstü	52	18
Cevap vermeyenler	93	33
Toplam	283	100

Bu soru maddesinde yer alan seçeneklerin oluşturulmasında bir yılda okunan kitap sayısına göre ne derece okur olunduğunu tespit etmek amacıyla Güneş tarafından yapılan belirlemelerden yararlanılmıştır.

Güneş’e göre bu belirlemeler şöyledir:

“Çok okuyan okuyucu”; bir yılda 21 veya daha fazla kitap okur.

“Orta düzeyde okuyan okuyucu”; bir yılda 6-20 kitap arasında okur.

“Az düzeyde okuyan okuyucu”; bir yılda 1-5 kitap arasında okur (Güneş 1997: 7).

Tablo 4.2.3’e göre, ders kitabı dışında öğrencilerin % 32.5’i 5-10 arası kitap okurken, % 15.9’u 11-16 arasında kitap, % 18.7’si 16-21 arasında kitap okumaktadır. Bu açıdan öğrencilerin ders kitabı dışında ortalama kaç kitap okuduklarının dağılımı değerlendirildiğinde, % 32.5’inin 5-10 arasında kitap, % 18.7’sinin 16-21 arasında kitap okuyor olması araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının orta düzeyde okuyucu oldukları söylenebilir.

Öğrencilerin boş zamanlarını nasıl geçirdiklerinin dağılımı Tablo 4.2.4’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.4: Öğrencilerin boş zamanlarını nasıl geçirdiklerinin dağılımı

	N	%
TV.seyretmek,müzik dinlemek	8	2.8
Kitap okumak	38	1.4
Oyun oynamak	2	.7
Hepsi	234	82.7
Cevap vermeyenler	1	.4
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.4' e göre, öğrencilerin % 2.8'i TV seyrederek, müzik dinleyerek, % 1.4'ü kitap okuyarak, % 0.7'si oyun oynayarak, % 82.7'si bunların hepsini yaparak boş zamanlarını geçirmektedir. Bu bulgu, öğrencilerin çoğunun boş zamanlarında kitap okumadıklarını, başka işlere de zaman ayırdıklarını göstermektedir. Bu durumun; öğrencilerin zamanlarının büyük bir bölümünü ödev yaparak, oyun oynayarak ya da ders çalışarak geçirdiklerinden boş zamanlarının sınırlı olması ile ilgili olduğu düşünülebilir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında yaptığı araştırmaya göre öğrencilerin ders dışı zamanlarını nasıl geçirdikleri sorulduğunda, % 13'ü para kazanmak için bir işte çalıştığını, % 87'ü arkadaşlarıyla oynamayı tercih ettiğini belirtmiştir. Genel olarak öğrencilerin boş zamanlarını ev ödevi yaparak ve TV seyrederek geçirdikleri saptanmıştır (www. Hürriyet. Com. 2003). "Özbay'ın yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin ders kitabı dışında kitap okumaya yönelten faktörlerden biri % 26.62 oranıyla boş zamanların değerlendirilmesidir" (Özbay, 2000; aktaran: Sancı, 2001:59). Bu çalışmalardan elde edilen bulgular araştırmayı desteklemektedir.

Öğrencilerin ne kadar sıklıkla televizyon seyretdiklerinin dağılımı Tablo 4.2.5'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.5: Öğrencilerin ne kadar sıklıkla televizyon seyrettiklerinin dağılımı

	N	%
Her gün 1 saatten az	58	20.5
Her gün 1-2 saat	172	60.8
Her gün 2 saatten fazla	53	18.7
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.5'e göre, öğrencilerin % 20.5'i her gün 1 saatten az, % 60.8'i her gün 1-2 saat, 18.7'si her gün 2 saatten fazla sıklıkla televizyon seyretmektedir. Bu açıdan, öğrencilerin ne kadar sıklıkla televizyon seyrettiklerinin dağılımı değerlendirildiğinde, % 60.8'inin her gün 1-2 saat sıklığında televizyon seyretmesinin, öğrencilerin okuma derecesi üzerinde fazla etkili olmadığı söylenebilir. Neuman yaptığı araştırmada okuma performansı ile TV seyretme arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sonuçta günde 2-4 saat TV seyretmenin okuma derecesi üzerinde fazla etkili olmadığı fakat 4 saatten fazla TV seyretmenin okuma derecesini olumsuz etkileyerek azalttığını bulmuştur (Neuman 1988: 23). Neuman'ın çalışmasındaki bu bulgu araştırma ile tutarlıdır. Güneş çalışmasında; kitle iletişim araçlarının okumayı özendirmedeki katkısının ve başarısının okuma alışkanlığını kazandırmada çok önemli bir faktör olduğunu ifade etmiştir (Güneş 1997: 18). Güneş'in araştırmasındaki bu bulgu araştırmayı destekler niteliktedir.

Öğrencilerin ders kitabı dışında okudukları kitabı nasıl temin ettiklerinin dağılımı Tablo 4.2.6' da gösterilmiştir.

Tablo 4.2.6: Öğrencilerin ders kitabı dışında okudukları kitapları nasıl temin ettiklerinin dağılımı

	N	%
Harçlıkla alan	39	13.8
Annesi-babası alan	87	30.7
Kütüphaneden alan	99	35.0
Ödünç alan	54	19.1
Cevap vermeyenler	4	1.4
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.6'ya göre, öğrencilerin % 13.8'i ders kitabı dışında okudukları kitapları harçlıklarıyla, % 30.7'si anne ve babasının aracılığıyla, % 35'i kütüphaneden temin ederken, % 19.1'i da ödünç alarak temin etmektedir. Bu açıdan, öğrencilerin ders kitabı dışında okudukları kitapları nasıl temin ettiklerinin dağılımı değerlendirildiğinde, öğrencilerin ders kitabı dışında okudukları kitapları harçlıklarıyla temin etmelerinin ebeveynlerin çocuklarını cep harçlıklarından bir kısmını kitaplara harcamak için gerektiği kadar eğitmediklerini ve çocuklarını bu doğrultuda yönlendiremediklerini gösterebilir. Öğrencilerin % 13.8'inin ders kitabı dışında okudukları kitapları harçlıklarıyla temin etmeleri bu yönlendirmenin çok yüksek olmadığını göstermektedir. Ailenin kitap alım gücü de çocuğun okuma alışkanlığını kazanmasını etkilemektedir. Öğrencilerin % 30.7'sinin ders kitabı dışında okudukları kitapları anne ve babasının aracılığıyla temin etmeleri ailelerinin eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyi ile ilgilidir. İnsanların yaşamları boyunca kütüphaneleri kullanacakları büyük ölçüde çocukluk dönemlerinde kütüphanelerle tanıştırılıp tanıştırmadıklarına ve nasıl tanıştırdıklarına, bir de evde kütüphaneler hakkında nasıl bir bilgi taşımaya yönlendirdiklerine bağlıdır.

Öğrencilerin ders kitabı dışındaki kitabı niçin okuduklarının dağılımı Tablo 4.2.7'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.7: Öğrencilerin ders kitabı dışındaki kitabı niçin okuduklarının dağılımı

	N	%
Yeni bilgi öğrenmek için	151	53. 4
Anne-baba istediği için	1	.4
Zaman geçirmek için	122	43. 1
Öğretmen istediği için	7	2. 5
Cevap vermeyenler	2	.7
Toplam	283	100. 0

Tablo 4.2.7'ye göre, öğrencilerin % 53.4'ü yeni bilgiler öğrenmek için, % 0,4'ü anne ve babası istediği için, % 43.1'i zaman geçirmek istediği için, % 2.5'i öğretmeni istediği için ders kitabı dışındaki kitapları okumaktadır. Wigfield, Guthiere ve McGough okuma motivasyonunun yeterlilik-yarar inançları, başarı-değer-amaçları ve okumanın sosyal yönleri ile ilgili yönelimleri kapsayan okuma motivasyonu üzerine çalışmışlardır (Sancı 2002:83). Bu yönelimlerden yararlanılarak verilere bakıldığında, öğrencilerin % 2.5'i öğretmeni ve % 0,4'ü anne ve babası istediği için ders kitabı dışındaki kitapları okumaları, okumanın sosyal yönleri ile ilgili yönelimlerini içeren okumaya zorunlu olma yönelimi açısından ele alındığında öğrencilerin % 2.9'unun zorunluluktan okudukları söylenebilir. Öğrencilerin % 43.1'inin zaman geçirmek istediği için ders kitabı dışındaki kitapları okumaları, okumanın sosyal yönleri ile ilgili yönelimleri içeren okumaya önem verme yönelimlerini açısından ele alınabilir. Öğrencilerin % 53.4'ü yeni bilgiler öğrenmek için ders kitabı dışındaki kitapları okumaları başarı değer ve amaçlarla ilgili yönelimlerini kapsayan merak etme yönelimi açısından ele alınabilir.

Öğrencilerin kütüphaneye hangi amaçla gittiklerinin dağılımı Tablo 4.2.8'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.8: Öğrencilerin kütüphaneye hangi amaçla gittiklerinin dağılımı

	N	%
Ödev yapmak için	18	6.4
Araştırma için	199	70.3
Kitap okumak için	60	21.2
Cevap vermeyenler	6	2.1
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.8'e göre, öğrencilerin % 6.4'ü ödev yapmak için, % 70.3'ü araştırma yapmak için % 21.2'si kitap okumak için kütüphaneye gitmektedir. Bu verilere bakıldığında, % 21.2'sinin okumak, % 70.3'ünün ise araştırma için kütüphaneye gitmektedir. Bunun ilk sebebi olarak, öğrencilerin kütüphaneyi okuma işlevinden çok araştırma için kullandıkları akla gelmektedir. Bu durumun öğrencilere kütüphane ve işlevi hakkında öncelikle öğretilmelerinin sonra da ebeveynlerinin gerekli bilgiyi vermedikleri ile ilgili olduğu söylenebilir. Oysa kütüphanelerin yegane işlevi araştırma değildir aynı zamanda çocukların okumaya ilgilerinin artırılmasında oldukça önemli bir yere sahiptir.

Öğrencilerin kütüphaneye bir yılda kaç kez gittiklerinin dağılımı Tablo 4.2.9'da gösterilmiştir.

Tablo 4.2.9: Öğrencilerin kütüphaneye bir yılda kaç kez gittiklerinin dağılımı

	N	%
1-5	157	55.5
6-10	47	16.6
11-15	24	8.5
16 ve daha fazla	48	17.0
Cevap vermeyenler	7	2.5
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.9'a göre, öğrencilerin % 55.5'i bir yılda 1-5 kez , % 16.6'sı 6-10 kez, % 8.5'i 11-15 kez, % 17'si 16 ve daha fazla bir sayıda kütüphaneye gitmektedir. Bu açıdan öğrencilerin kütüphaneye bir yılda kaç kez gittiklerinin dağılımı değerlendirildiğinde, öğrencilerin yarısından fazlasının bir yılda 1-5 kez kütüphaneye gitmeleri Özçelebi'nin çalışmasında ifade ettiği kütüphanelerin yasal özelliklerinin yanında fiziksel şartlarının da yeterli olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Özçelebi'nin sıraladığı 5 yasal özellik şunlardır;

- 1-Kitaplar okunmak içindir
- 2-Her okuyucuya göre bir kitap vardır,
- 3-Her kitaba göre bir okuyucu vardır,
- 4-Okuyucunun zamanını boşa harcamamak gerekir,
- 5-Kütüphane gelişen bir organizmadır (Özçelebi 1990: 80).

Ayrıca bu durumun, ebeveynlerin kütüphaneye gitmeleri konusunda gerektiği kadar çocuklarını yönlendirmedikleri ile ilgili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin ders kitabı dışında hangi tür kitapları okumaktan hoşlandıklarının dağılımı Tablo 4.2.10' da gösterilmiştir.

Tablo 4.2.10: Öğrencilerin ders kitabı dışında hangi tür kitapları okumaktan hoşlandıklarının dağılımı

	N	%
Roman, hikâye, masal kitabı	193	68.2
Şiir kitabı	30	10.6
Tarihî kitap	25	8.8
Bilimsel yayınlar	32	11.3
Cevap vermeyenler	3	1.1
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.10'a göre, öğrencilerin % 68.2'si roman, hikâye, masal kitabı, % 10.6'sı şiir kitabı, % 8.8'i tarihî kitap, % 11.4'ü bilimsel yayınları okumaktan

hoşlanmaktadır. Bamberger okulun dördüncü ve beşinci yıllarındaki çocukların hangi tür yayınlara ilgileri olduğunu şu şekilde belirtmiştir: Okulun dördüncü ve beşinci yıllarında başlıca sorun, yeteneklerin ve ilgilerin çok fazla değişiklik göstermesidir. Pek çoğu çocuk peri masalı çocuklarıdır; diğerleri zaten macera çağına ulaşmışlardır; ikisi arasında genellikle ilginç çocuklardan söz eden gerçekçi hikâyeleri tercih eden çoğunluk vardır (Bamberger 1990: 41). Bundan istifade edilerek öğrencilerin ders kitabı dışında hangi tür kitapları okumaktan hoşlandıklarının dağılımı değerlendirildiğinde, öğrencilerin büyük bir bölümünün roman, hikâye, masal kitabı okumayı tercih etmesi bu yaşlardaki çocukların okuma ilgilerine yönelik türdeki eserleri okumaları ile ilgili olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2.11: Öğrencilerin kitaplığa sahip olma durumlarının dağılımı

	N	%
Evet	219	77.4
Hayır	61	21.6
Cevap vermeyenler	3	1.1
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.12'ye göre, öğrencilerin % 77.4'ünün kitaplığı varken, % 21.6'sının kitaplığı yoktur. İstanbul Ticaret Odası adına yapılan Türkiye'de Kitap Okuma Alışkanlığı adlı araştırma projesinde ailelerin eğitim düzeyi ile çocuklarının kitaplığa sahip olup olmamaları arasındaki ilişkiye göre ilkökul mezunlarının % 26'sının, orta okul mezunlarının % 45'inin, lise mezunlarının % 45'inin ve üniversite mezunlarının % 46'sının evinde kitaplık bulunmamaktadır. Görülüyor ki eğitim seviyesi ile kitaplık arasında pozitif bir ilişki söz konusudur. Ancak bu oranlar idealde olması gerekenin çok altındadır (Özçelebi 1990 :82). Bu çalışmadan istifade edilerek öğrencilerin kitaplığa sahip olma durumlarının dağılımı değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 21.6'sının kitaplığının olmayışı, öğrencilerin ailelerinin eğitim seviyesi ile ilgili olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin kitaplığa sahip olma durumlarının dağılımı Tablo 4.2.13' de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.12: Öğrencilerin tahmini kaç adet kitaplarının olduğunun dağılımı

	N	%
1-5	41	14.5
6-10	36	12.7
11 ve üstü	159	56.2
Cevap vermeyenler	47	16.6
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.13'e göre, öğrencilerin % 14.5'inin tahmini olarak 1-5 arasında, % 12.7'sinin 6-10 arasında, % 56.2'sinin 11 ve daha fazla sayıda kitapları vardır. Bu açıdan, öğrencilerin tahmini kaç adet kitaplarının olduğunun dağılımı değerlendirildiğinde, öğrencilerin büyük bir bölümünün kitaplıklarında yeterli sayıda kitap olmadığı söylenebilir. Bu durum ailelerinin kitap alım gücü ve çocuklarını cep harçlıklardan bir kısmını kitaplara harcamak için eğitmeleri ile ilgilidir.

Öğrencilerin kitaplıklarındaki kitapların ne kadarını okuduklarının dağılımı Tablo 4.2.14'te gösterilmiştir.

Tablo 4.2.13: Öğrencilerin kitaplıklarındaki kitaplarının ne kadarını okuduklarının dağılımı

	N	%
1-5	54	19.1
6-10	65	23.0
11 ve üstü	100	35.3
Cevap vermeyenler	64	22.6
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.14'e göre, öğrencilerin % 19.1'i kitaplıklarındaki kitapların 1-5 tanesini, % 23'ü 6-10 tanesini, % 35.3'ü 11 ve daha fazlasını okumuştur. Tablo 4.2.13'e göre, öğrencilerin % 14.5'inin tahmini olarak 1-5 arasında, % 12.7'sinin 6-10 arasında, % 56.2'sinin 11 ve daha fazla sayıda kitapları vardır. Bu açıdan, öğrencilerin kitaplıklarındaki kitapların ne kadarını okuduklarının dağılımı değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 56.2'si kitaplıklarındaki kitapların % 35.3'ünü, öğrencilerin % 14.5'i kitaplıklarındaki kitapların % 19.1'ini, % 12.7'si kitaplıklarındaki kitapların % 23'ünü okumuştur. Bu oranlara göre, öğrencilerin büyük bir kesimi kitaplıklarında bulunan kitapları okumamaktadır.

Öğrencilerin ne kadar sıklıkla gazete okuduklarının dağılımı Tablo 4.2.15'te gösterilmiştir.

Tablo 4.2.14: Öğrencilerin ne kadar sıklıkla gazete okuduklarının dağılımı

	N	%
Her gün 2 ve daha fazla	34	12.0
Her gün 1'den fazla gazete	81	28.6
2-3 günde 1 gazete	140	49.5
Hiç okumam	26	9.2
Cevap vermeyenler	2	.7
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.15'e göre, öğrencilerin % 12'si her gün 2 ve daha fazla sayıda, % 28.6'sı her gün 1'den fazla sayıda, % 49.5'i 2-3 günde 1 gazete okurken; % 9.2'si hiç okumamaktadır. Bu açıdan, öğrencilerin ne kadar sıklıkla gazete okuduklarının dağılımı değerlendirildiğinde, öğrencilerin yarısına yakın bir oranının 2-3 günde bir gazete okuması gazete okuma alışkanlığına sahip olmadıklarını gösterebilir. Bu durum ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi ile paralel bir ilişki gösterir. Özçelebi yaptığı araştırmasında, Türk halkının gazetelere uzak olmasının önemli bir nedeni de kağıt fiyatlarındaki artışa bağlı olarak gazete fiyatlarındaki artış olduğunu belirtmiştir

(Özçelebi 1990: 76). Özçelebi'nin araştırmasındaki bu bulgu araştırmayı desteklemektedir.

Öğrencilerin harçlıklarından dergi, gazete v.s. para ayırma durumlarının dağılımı Tablo 4.2.16' da gösterilmiştir.

Tablo 4.2.15: Öğrencilerin harçlıklarından dergi, gazete v.s. para ayırma durumlarının dağılımı

	N	%
Evet	184	65.0
Hayır	94	33.2
Cevap vermeyenler	5	1.8
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.16'ya göre, öğrencilerin % 65'i harçlıklarından gazete, dergi v.s. para ayırırken, % 33.2'si ayırmamaktadır. Bu açıdan, öğrencilerin harçlıklarından dergi, gazete v.s. para ayırma durumlarının dağılımı değerlendirildiğinde öğrencilerin yarsından fazlasının harçlıklarının bir kısmı ile gazete, dergi ya da kitap satın alması ailelerinin çocuklarına verdikleri harçlıkların bir kısmıyla onları kitap satın almaya yönlendirdikleri söylenebilir. Bu durumda ekonomik olarak ailenin kitap alım gücü de etkilidir.

Öğrencilerin en yararlı gördükleri eğitim aracı dağılımı Tablo 4.2.17' de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.16: Öğrencilerin en yararlı gördükleri eğitim aracı dağılımı

	N	%
TV'deki eğitim programları	50	17.7
Zengin bir kütüphane	156	55.1
İnternette bir site	34	12.0
Günlük gazete	39	13.8
Cevap vermeyenler	4	1.4
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.17'ye göre, öğrencilerin % 17.7'si TV'deki eğitim araçlarını, % 55.1'i zengin bir kütüphaneyi, % 12'si internette bir siteyi, % 13.8'i günlük gazeteyi en yararlı eğitim aracı olarak görmektedir. Bu açıdan, öğrencilerin en yararlı gördükleri eğitim aracı dağılımı değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 55.1'i zengin bir kütüphaneyi en yararlı eğitim aracı olarak görmesi kütüphanelerin özellikle araştırma yapmak amacıyla kullanılmasıyla ilgili olabilir. Öğrencilerin internette bir siteyi en yararlı eğitim aracı olarak görmesindeki düşük oran araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri ile ilgili olabilir.

Öğrencilerin okurken ne hissettiklerinin dağılımı Tablo 4.2.18'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.17: Öğrencilerin okurken ne hissettiklerinin dağılımı

	N	%
Rahatlarım	90	31.8
Zevk alırım	180	63.6
Sıkılıyorum	8	2.8
Cevap vermeyenler	5	1.8
Toplam	283	100.0

Tablo 4.2.18'e göre, öğrencilerin % 31.8'i okurken rahatlarırken, % 63.6'sı zevk almakta, % 2.8'i sıkılmaktadır. Malte Dahrendorf Hamburg incelemesinde okuma ilgileri ve okuma güdülerini, çocukların okumaktan ne bekledikleri bakışı açısından tanımlamış ve çocukların okumaya karşı beklentileri şu şekilde saptamıştır:

Heyecan ve macera

Sıkıntıdan kaçma

Eğlenme ve zevk

Rahatlama

Güldürü (Malte Dahrendorf, 1967; aktaran: Bamberger, 1990: 25).

Bu beklentilerden yararlanılarak öğrencilerin okurken ne hissettiklerinin dağılımı değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 63.6'sının zevk alması; çocukların kendilerini kitaplardaki kişiler yerine koymaktan, onlarla duymaktan ve görmekten

zevk almaları, kendilerini kitaptakilerle bir tutmak, onlar gibi hitap etmek istediklerini gösterebilir. Öğrencilerin % 31.8'inin rahatlaması; çocukların kitapların yardımıyla her günkü tekdüzelikten kaçmak istemeleri ile ilgili olabilir. Öğrencilerin % 2.8'inin sıkılması çocukların kendi kişisel ilgisini çekme, ihtiyacını karşılama gibi beklentilerine okuyarak cevap alamamasıyla ilgili inançlarıyla bağlantılı olduğu söylenebilir.

4.3. Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmeleri ile ilgili bulgular ve yorumu

Öğrencilerin anne ve babalarının onları okumaya yönlendirmeleri ile ilgili olan bulguları, anketlere öğrenciler tarafından verilen cevaplarla toplanmıştır. Toplanan veriler, her birey için puanlar toplanıp; yüzdesi ve frekansı hesaplanarak analiz edilmiştir.

Tablo 4.3.1'de Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmeleri ile ilgili öğrenci görüşlerinin dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 4.3.1: Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmeleri ile ilgili öğrenci görüşlerinin dağılımı

	Her zaman		Bazen		Hiçbir zaman		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
1.Evinize hangi sıklıkta gazete alınır?	89	31.6	174	61.7	19	6.7	283	100.0
2. Anneniz ne kadar sıklıkla gazete, dergi ya da kitap okur?	62	22.1	154	54.8	65	25.1	283	100.0
3.Babanız ne kadar sıklıkla gazete, dergi ya da kitap okur?	102	36.6	140	50.2	37	13.3	283	100.0
4. Annenizle beraber kitapçılara kitap almaya gider misiniz?	52	18.6	154	55.0	74	26.4	283	100.0
5. Babanızla beraber kitapçılara kitap almaya gider misiniz?	57	20.4	165	59.1	57	20.4	283	100.0
6. Anneniz size kitap, gazete ya da dergi okur mu?	44	15.8	119	42.7	116	41.6	283	100.0
7. Babanız size kitap, gazete ya da dergi okur mu?	44	15.9	118	42.6	115	41.5	283	100.0
8. Anneniz mektup kutularına bırakılan broşürleri okumanızı önerir mi?.	75	27.1	103	37.2	99	35.7	283	100.0
9. Babanız mektup kutularına bırakılan broşürleri okumanızı önerir mi?.	67	24.7	101	37.3	103	38.0	283	100.0
10. Babanız kütüphaneye gider mi?	16	5.9	84	30.9	172	63.2	283	100.0
11. Anneniz size kitap ya da çocuk dergileri hediye eder mi?	63	22.9	140	50.9	72	26.2	283	100.0
12. Babanız size kitap ya da çocuk dergileri hediye eder mi?	70	25.8	138	50.9	63	23.2	283	100.0
13. Anneniz okuduklarını sizinle paylaşır mı?	134	48	108	38.7	37	13.3	283	100.0
14. Babanız okuduklarını sizinle paylaşır mı?	114	40.9	125	44.8	40	14.3	283	100.0
15. Anneniz okuduklarınızı dinler mi?	185	65.4	77	27.2	18	6.4	283	100.0
16. Babanız okuduklarınızı dinler mi?	152	55.9	99	36.4	21	7.7	283	100.0
17. Annenizle birlikte gazete ya da dergi okur musunuz?	80	28.6	154	55	46	16.4	283	100.0
18. Babanızla birlikte gazete ya da dergi okur musunuz?	65	23.2	154	55	61	21.8	283	100.0
19. Anneniz kitaplar hakkında sizinle konuşur mu?	113	40.9	123	44.6	40	14.5	283	100.0
20. Babanız kitaplar hakkında sizinle konuşur mu?	89	32.1	133	48	55	19.9	283	100.0
21. Anneniz ödünç kitap alır mı?	49	10.4	107	38.5	142	51.1	283	100.0
22. Babanız ödünç kitap alır mı?	17	6.1	110	39.7	150	54.2	283	100.0

Tablo 4.2.3'e göre; "Evinize hangi sıklıkta gazete alınır?" sorusuna öğrencilerin % 6.7'si "hiçbir zaman" düzeyinde, % 61.7'si "bazen" düzeyinde, %

31.6'sı "her zaman" düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin evine düzenli olarak gazete alınmadığı biçiminde yorumlanabilir. Bu durumun ailenin öğrenim ve ekonomik düzeyi ile ilgili olduğu söylenebilir.

"Anneniz ne kadar sıklıkla dergi, gazete ya da kitap okur?" sorusuna öğrencilerin % 25.1'i "hiçbir zaman" düzeyinde, % 54.8'i "bazen" düzeyinde, % 22.1'i "her zaman" düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin çok sık gazete okumadığı biçiminde yorumlanabilir. Bu durumun annelerin öğrenim ve kültürel düzeyi ile ilgili olduğu söylenebilir. "Babanız ne kadar sıklıkla dergi, gazete ya da kitap okur?" sorusuna öğrencilerin % 13.3'ü "hiçbir zaman" düzeyinde, % 50.2'si "bazen" düzeyinde, % 36.6'sı "her zaman" düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin babalarının çok sık gazete okumadığı biçiminde yorumlanabilir. Ancak öğrencilerin babalarının, annelerine göre daha fazla gazete okuduğu söylenebilir. Bu durumun, ülkemizde erkeklerin eğitim düzeylerinin daha yüksek ve buna bağlı olarak ekonomik bağımsızlıklarının kadınlara göre daha yaygın olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

"Annenizle beraber kitapçılara kitap almaya gider misiniz?" sorusuna öğrencilerin % 26.4'ü "hiçbir zaman" düzeyinde, % 55'i "bazen" düzeyinde, % 18.6'sı "her zaman" düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin nadiren kendileriyle beraber kitapçılara kitap almaya gittikleri biçiminde yorumlanabilir. "Babanızla beraber kitapçılara kitap almaya gider misiniz?" sorusuna öğrencilerin % 20.4'ü "hiçbir zaman" düzeyinde, % 59.1'i "bazen" düzeyinde, % 20.4'ü "her zaman" düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin babalarının ara sıra çocuklarıyla beraber kitapçılara kitap almaya gittikleri biçiminde yorumlanabilir. Ancak öğrencilerin babalarının, annelerine göre biraz daha çocuklarıyla beraber kitapçılara kitap almaya gittikleri söylenebilir. Bu durumun araştırmaya katılan öğrencilerin annelerin büyük bir kesiminin herhangi bir işte çalışmaması etken olmuş olabilir.

"Anneniz size kitap ya da dergi okur mu?" sorusuna öğrencilerin % 41.6'sı "hiçbir zaman" düzeyinde, % 42.7'si "bazen" düzeyinde, % 15.8'i "her zaman"

düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin çoğunun annelerinin çocuklarına kitap ya da dergi okumadığı biçiminde yorumlanabilir. “Babanız size kitap ya da dergi okur mu?” sorusuna öğrencilerin % 41.5’i “hiçbir zaman” düzeyinde, % 42.6’sı “bazen” düzeyinde, % 15.9’u “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin babalarının çoğunun çocuklarına kitap ya da dergi okumadığı biçiminde yorumlanabilir. Bu durum, anne ve babanın eğitim durumu ile ilgili olabilir. Bamberger’in çalışmasında ifade ettiği şu sözler de araştırmayı desteklemektedir. Armağan ve kendi cep harçlığıyla alınmış kitaplarla çocuk için küçük bir kişisel kütüphane kurma, onun okuma gelişimini ilerletmenin en iyi araçlardan biridir; ebeveynler çocuklarına olabildiğince sık hikayeler anlatmalı ve yüksek sesle okumalıdır (Bamberger 1990: 45).

“Anneniz mektup kutularına bırakılan broşürleri okumanızı önerir mi?” sorusuna öğrencilerin % 35.7’si “hiçbir zaman” düzeyinde, % 37.2’si “bazen” düzeyinde, % 27.1’i “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin çoğunun çocuklarına mektup kutularına atılan broşürleri okumalarını önermedikleri biçiminde yorumlanabilir. “Babanız mektup kutularına bırakılan broşürleri okumanızı önerir mi?” sorusuna öğrencilerin % 38’i “hiçbir zaman” düzeyinde, % 37.3’ü “bazen” düzeyinde, % 24.7’si “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin annelerinde de tespit edildiği gibi, babalarının da çoğunun çocuklarına mektup kutularına atılan broşürleri okumalarını önermedikleri biçiminde yorumlanabilir.

“Babanız kütüphaneye gider mi?” sorusuna öğrencilerin % 63.2’si “hiçbir zaman” düzeyinde, % 30.9’u “bazen” düzeyinde, % 5.9’u “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun babasının kütüphaneye gitmediği biçiminde yorumlanabilir. “Anne ve babalar, çocuklarına kütüphaneye gitme alışkanlığı kazandırmak için başlangıçta onlarla birlikte giderek çocuğa rehber olmalıdır” (Başar 1997: 38). Başar’ın bu ifadesi araştırma ile tutarlılık göstermektedir.

“Anneniz size kitap ya da çocuk dergileri hediye eder mi?” sorusuna öğrencilerin % 26.2’si “hiçbir zaman” düzeyinde, % 50.9’u “bazen” düzeyinde, % 22.9’u “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin çoğunun çocuklarına kitap ya da çocuk dergileri hediye etmediği biçiminde yorumlanabilir. “Babanız size kitap ya da çocuk dergileri hediye eder mi?” sorusuna öğrencilerin % 23.2’si “hiçbir zaman” düzeyinde, % 50.9’u “bazen” düzeyinde, % 25.8’i “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin babalarının çoğunun çocuklarına kitap ya da çocuk dergileri hediye etmediği biçiminde yorumlanabilir. Bu durumun anne ve babanın sosyo-ekonomik durumu, mesleği ve kültürel yaşantısı ile ilgili olduğu söylenebilir.

“Anneniz okuduklarınızı sizinle paylaşır mı?” sorusuna öğrencilerin % 13.3’ü “hiçbir zaman” düzeyinde, % 38.7’si “bazen” düzeyinde, % 48’i “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin çoğunun çocukları ile okuduklarını paylaştıkları biçiminde yorumlanabilir. Bu durumun aile içindeki sosyal etkileşim ve kültürel iletişimi yansıttığı söylenebilir. “Babanız okuduklarınızı sizinle paylaşır mı?” sorusuna öğrencilerin % 14.3’ü “hiçbir zaman” düzeyinde, % 44.8’i “bazen” düzeyinde, % 40.9’u “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin babalarının çoğunun çocukları ile okuduklarını paylaştıkları biçiminde söylenebilir. Bu durum aile içindeki sosyal etkileşim ve kültürel iletişimi yansıttığı söylenebilir; öğrencilerin anneleri ile babalarına göre daha fazla iletişim kurduğunu gösterebilir. “Ebeveynler çocukları için yaşına, isteklerine, ihtiyaçlarına ve gelişim aşamasına uygun kişisel bir kütüphane kurmalıdırlar” (Bamberger 1990: 45)

“Anneniz okuduklarınızı dinler mi?” sorusuna öğrencilerin % 6.4’ü “hiçbir zaman” düzeyinde, % 27.2’si “bazen” düzeyinde, % 65.4’ü “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin çoğunun çocuklarının okuduklarını dinledikleri biçiminde söylenebilir. “Babanız okuduklarınızı dinler mi?” sorusuna öğrencilerin % 14.3’ü “hiçbir zaman” düzeyinde, % 44.8’i “bazen” düzeyinde, % 40.9’u “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin babalarının çoğunun çocuklarının okuduklarını dinledikleri biçiminde söylenebilir.

Ancak, annelerin babalara göre çocuklarının okuduklarını dinlemeleri daha yüksek çıkmıştır.

“Annenizle birlikte gazete ya da dergi okur musunuz?” sorusuna öğrencilerin % 16.4’ü “hiçbir zaman” düzeyinde, % 55’i “bazen” düzeyinde, % 28.6’sı “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin genellikle çocuklarıyla beraber gazete ya da dergi okumadığı biçiminde söylenebilir. “Babanızla birlikte gazete ya da dergi okur musunuz?” sorusuna öğrencilerin % 21.8’i “hiçbir zaman” düzeyinde, % 55’i “bazen” düzeyinde, % 23.2’si “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin babalarının çoğunun çocukları ile beraber çok fazla gazete ya da dergi okumadıkları biçiminde söylenebilir.

“Anneniz kitaplar hakkında sizinle konuşur mu?” sorusuna öğrencilerin % 14.5’i “hiçbir zaman” düzeyinde, % 44.6’sı “bazen” düzeyinde, % 40.9’u “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. “Babanız kitaplar hakkında sizinle konuşur mu?” sorusuna öğrencilerin % 19.9’u “hiçbir zaman” düzeyinde, % 48’i “bazen” düzeyinde, % 32.1’i “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin anne ve babalarının genellikle çocuklarıyla beraber kitaplar hakkında konuştukları biçiminde söylenebilir.

“Anneniz ödünç kitap alır mı?” sorusuna öğrencilerin % 51.1’i “hiçbir zaman” düzeyinde, % 38.5’i “bazen” düzeyinde, % 10.4’ü “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. “Babanız ödünç kitap alır mı?” sorusuna öğrencilerin % 54.2’si “hiçbir zaman” düzeyinde, % 39.7’si “bazen” düzeyinde, % 6.1’i “her zaman” düzeyinde cevap vermiştir. Bu bulgu, öğrencilerin anne ve babalarının çoğunun kitap ödünç almadığı biçiminde yorumlanabilir. Avusturya okullarında yapılan deneyler, evde yeterince geliştirilememiş, eşit olmayan şartlara sahip çocukların okuma eğitimini tamamlamada, öğretmenlerin etkisinin ne kadar kesin olduğunu göstermiştir. Deney sınıflarında, öğretmenler tarafından yoğun biçimde geliştirilmenin sonucu olarak, her çocuğun ödünç aldığı yıllık ortalama kitap sayısının 36 olduğu görülmüştür; bu rakama ancak en iyi okuyucular ulaşabilir. Bu

Ailelerin, çocukları okumaya yönlendirmeleri ile annelerin eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına ait ANOVA sonuçları Tablo 4.4.1’de, ANOVA ile ilgili betimsel veriler Tablo 4.4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.4.1: Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının annenin eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar arası	1849. 845	4	462. 461	8. 313	.000
Gruplar içi	12183. 044	219	55. 630		
Toplam	14032. 888	223			

Tablo 4.4.2 :Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının annenin eğitim durumuna göre betimsel veri sonuçları

	N	$\bar{X}$	S
Okur-yazar değil	16	38. 75	7. 64
İlkokul mezunu	100	43. 36	7. 63
Orta okul mezunu	33	43. 90	8. 16
Lise mezunu	49	48. 44	7. 13
Üniversite mezunu	26	48. 61	6. 19
Toplam	224	44. 83	7. 93

Tablo 4.4.1 ve Tablo 4.4.2’ye göre, ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanları annenin eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermiştir. [$F_{(4-219)} = 8.31$, $p < .05$]. Başka bir deyişle, ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmesi annenin eğitim durumuna bağlı olarak değişmektedir. Eğitim düzeyleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey-HSD sonuçlarına göre, üniversite mezunu olan annelerin ($\bar{X} = 48.61$) ve lise mezunu olan annelerin ($\bar{X} = 48.44$) orta okul mezunu annelere ($\bar{X} = 43.9$), ilkokul mezunu annelere ($\bar{X} = 43.3$) ve okur-yazar olmayan annelere

sınıflarda 39 çocuktan bir tanesi bile evde kitaplara yöneltilmemiştir. Ebeveynlerin meslekleri işçi (35), yönetici ve memur (8), serbest çalışan 5, çiftçi 5, emekli 2 idi; 7 çocuğun babası yoktu, 4'ü ise çok çocuklu ailelerden geliyordu (Bamberger 1990: 48). Bamberger'in çalışmasındaki bu bulgu araştırmayı desteklemektedir.

Öğrencilerin ailelerin onları okumaya yönlendirmeleri ile ilgili görüşleri 9., 10. ve 22. maddede "Hiçbir zaman", 13., 15. ve 16. maddede "Her zaman", diğer maddeler de ise "Bazen" düzeyindedir.

Buradan hareketle, annelerin çocuklarının okuduklarını dinlemesi, okuduklarını çocuklarıyla paylaşması ve babaların okuduklarını çocuklarıyla paylaşması ile ilgili görüşlerin ortalamayı yükselttiği; babaların çocuklarına mektup kutularına bırakılan broşürleri okumayı önermesi, kütüphaneye gitmesi, ödünç kitap alması ve diğer maddelerle ilgili görüşlerin ortalamayı düşürdüğü yorumu yapılabilir.

Toplam ortalama sonuçlarına baktığımızda, ailelerin büyük bir kısmının çocuklarını okumaya tam olarak yönlendikleri söylenemez. Öğrencilerin, ailelerinin onları okumaya yönlendirmeleri ile ilgili görüşleri olumlu sayılabilir.

4.4. Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmelerinin alt değişkenler açısından ele alınması ile ilgili bulgular ve yorumu

Bu bölümde, ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme ölçeğinde, her öğrenci için puanlar toplanarak; bu puanların bağımsız değişkenlere göre değişip değişmediği ANOVA (Tek yönlü varyans analizi) ve t-testi yapılarak analiz edilmiştir. Ankete katılan 283 öğrenciden bir kısmı bu ölçeğin soru maddelerinin çoğunu boş bıraktığından; anketlerdeki soruların % 90'ından fazlasına cevap vermiş olanların eksik verileri, eksik değerlerin yerine nötr değerler koyma yönteminden, eksik verinin yerine toplam örnek grubun ortalaması hesaplanarak veriler analiz edilmiştir. Bu nedenle her ölçüm sonunda, katılan öğrenci sayısı da değişmiştir.

($\bar{X} = 38.7$) göre çocuklarını okumaya yönlendirmeleri daha fazladır. Annenin eğitim durumu yükseldikçe; ailenin çocuklarını okumaya yönlendirmesi de yükselmiştir.

Ailelerin, çocukları okumaya yönlendirmeleri ile babaların eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına ait ANOVA sonuçları Tablo 4.4.3'te, ANOVA ile ilgili betimsel veriler Tablo 4.4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4.3: Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının babanın eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar arası	2285. 525	3	761. 842	14. 304	.000
Gruplar içi	11663. 884	219	53. 260		
Toplam	13949. 408	222			

Tablo 4.4.4 : Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının babanın eğitim durumuna göre betimsel veri sonuçları

	N	$\bar{X}$	S
İlkokul mezunu	60	40. 66	7. 89
Orta okul mezunu	39	43. 69	8. 09
Lise mezunu	72	45. 59	7. 16
Üniversite mezunu	52	49. 53	6. 02
Toplam	223	44. 85	7. 92

Tablo 4.4.3 ve Tablo 4.4.4' e göre, ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanları babanın eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermiştir. [$F_{(3 - 219)} = 14.30$, $p < .05$]. Başka bir deyişle, ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmesi babanın eğitim durumuna bağlı olarak değişmektedir. Eğitim düzeyleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulma amacıyla yapılan Tukey-HSD sonuçlarına göre, üniversite ($\bar{X} = 49.53$) ve lise

mezunu olan babaların ($\bar{X} = 45.59$), orta okul mezunu ($\bar{X} = 43.69$) ve ilkokul mezunu babalara göre ($\bar{X} = 40.66$) çocuklarını okumaya yönlendirmeleri daha fazladır. Babanın eğitim durumu yükseldikçe; ailenin çocuklarını okumaya yönlendirmesi de yükselmiştir.

Ailelerin, çocukları okumaya yönlendirmeleri ile ailelerin ekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına ait ANOVA sonuçları Tablo 4.4.5'te, ANOVA ile ilgili betimsel veriler Tablo 4.4.6' da sunulmuştur.

Tablo 4.4.5: Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının ekonomik düzeye göre ANOVA sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	1144. 769	3	381. 590	7. 101	.000
Gruplar içi	11499. 860	214	53. 738		
Toplam	12644. 628	217			

Tablo 4.4.6 : Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının ailenin ekonomik düzeyine göre betimsel veri sonuçları

	N	$\bar{X}$	S
300 milyon-500 milyon	73	42. 21	7. 97
500 milyon-750 milyon	66	45. 07	6. 65
750 milyon-1 milyar	47	48. 19	6. 84
Diğer	32	46. 78	7. 81
Toplam	218	45. 07	7. 63

Tablo 4.4.5 ve Tablo 4.4.6'ya göre, ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanları ekonomik düzeye bağlı olarak anlamlı farklılık göstermiştir. [$F_{(3-214)} = 7.10$, $p < .05$]. Başka bir deyişle, ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmesi ailelerinin ekonomik durumuna bağlı olarak değişmektedir. Ekonomik

düzeyler arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulma amacıyla yapılan Tukey-HSD sonuçlarına göre, aylık geliri 1 milyar TL. ile 750 milyon TL arasında olan ailelerin ($\bar{X} = 48.19$); aylık geliri 500 milyon T.L. ile 750 milyon TL arasında olan ($\bar{X} = 45.07$) ve 300 milyon ile 500 milyon TL arasında ($\bar{X} = 42.21$) olan ailelere göre çocuklarını okumaya yönlendirmeleri daha fazladır. Ekonomik düzey yükseldikçe; ailenin çocuklarını okumaya yönlendirmesi de yükselmiştir.

Ailelerin, çocukları okumaya yönlendirmeleri ile babanın mesleği arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına ait ANOVA sonuçları Tablo 4.4.7’de, ANOVA ile ilgili betimsel veriler Tablo 4.4.8’ de sunulmuştur.

Tablo 4.4.7: Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının babanın mesleğine göre ANOVA sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar arası	1103. 121	3	367.707	6. 445	.000
Gruplar içi	12437. 117	218	57. 051		
Toplam	13540. 239	221			

Tablo 4.4.8 : Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının babanın meslek durumuna göre betimsel veri sonuçları

	N	$\bar{X}$	S
İşsiz	20	38. 30	5. 46
Memur	68	46. 58	7.04
İşçi	80	44. 68	7. 99
Diğer	54	45. 70	8. 11
Toplam	222	44. 94	7. 82

Tablo 4.4.7 ve Tablo 4.4.8’e göre, ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanları babanın mesleğine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermiştir. [$F(3 -218)= 6. 445, p<.05$]. Başka bir deyişle, ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmesi babanın

mesleğine bağlı olarak değişmektedir. Meslekler arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulma amacıyla yapılan Tukey-HSD sonuçlarına göre, memur babaların ($\bar{X} = 46.58$) ve diğer meslek gruplarından olan babaların ($\bar{X} = 5.70$), işçi ($\bar{X} = 44.68$) ve işsiz babalara göre ($\bar{X} = 38.30$) çocuklarını okumaya yönlendirmeleri daha fazladır. Babanın meslek türüne göre; ailenin çocuklarını okumaya yönlendirmesi de yükselmiştir. Okumaya yönlendirme en fazla memur olan ailelerde vardır şeklinde yorumlanabilir.

Ailelerin, çocukları okumaya yönlendirmeleri ile annelerinin çalışma ve çalışmama durumu arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına ait t-testi sonuçları Tablo 4.4.9'da sunulmuştur.

Tablo 4.4.9: Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanlarının annenin çalışma ve çalışmama durumuna göre t-testi sonuçları

Anne mesleği	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
Ev hanımı	181	43.93	8.03	223	4.321	.000
Çalışıyor	44	48.68	6.13			

Tablo 4.4.9'a göre, Okumaya yönlendirme puanları annenin çalışıp çalışmamasına bağlı olarak anlamlı farklılık göstermiştir. [$t_{(223)} = 4.321$, $P(0.05)$]. Ev hanımı annelerin çocuklarının okumaya yönlendirme ölçeği puan ortalamaları % 43.93 iken, çalışan annelerin % 48.68 olmuştur. Annenin çalışması, ekonomik de bir katkı getirmektedir. Çalışan annelerin çocuğunu daha bilinçli olarak okumaya yönlendirdikleri söylenebilir.

4.5. Öğrencilerin Okuma Alışkanlıklarının Alt Değişkenler Açısından Ele Alınması İle İlgili Bulgular ve Yorumu

Bu bölümde, öğrencilerin okuma alışkanlığını ölçen bazı soru maddeleri ile bağımsız değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığını test etmek için Chi-Square testi yapılarak analiz edilmiştir.

Öğrencilerin kitaplıklarında bulunan kitaplarının ne kadarını okuyup okumadıklarının, babalarının mesleğine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 4.5.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.5.1 : Babanın meslek türüne göre öğrencilerin kitaplıklarındaki okuduğu kitap sayısına ilişkin- Kay -Kare sonuçları

Baba Mesleği		Okunan kitap sayısı			Toplam
		1-5 adet	6-10 adet	11 ve üstü	
İşsiz	N	10	7	3	20
	%	50.0	35.0	15.0	100.0
Memur	N	12	15	42	69
	%	17.4	21.7	60.9	100.0
İşçi	N	32	43	53	128
	%	25.0	33.6	41.4	100.0
Toplam	N	54	65	98	217
	%	24.9	30.0	45.2	100.0

$$\chi^2 = 17.11 \quad sd = 4 \quad P = .002$$

Tablo 4.5.1 incelendiğinde, “1-5 adet” sayısında kitap okuyanların oranı işi olmayan babaların çocuklarında % 50 iken bu oran , işçi çocuklarında % 25, memur

çocuklarında ise % 12'ye düşmüştür. "6-10 adet" sayısında kitap okuyanların oranı, işi olmayan babaların çocuklarında % 35 iken bu oran, işçi çocuklarında % 33.6, memur çocuklarında isen % 21.7'ye düşmüştür. "11 ve üstü" sayısında kitap okuyanların oranı memur babaların çocuklarında % 60.9 iken bu oran, işçi babaların çocuklarında %41.4 ve işi olmayan babaların çocuklarında ise % 15' e kadar düşmüştür. Buna göre, memur çocuklarının kitaplıklarında bulunan kitapların çoğunu okuduğu görülmektedir. Babanın mesleğine göre çocukların okuduğu kitap sayısına ilişkin gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. [$\chi^2_{(4)} = 17.11$, $p < .05$]. Başka bir anlatımla babanın mesleği ile öğrencilerin okudukları kitap sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Öğrencilerin sahip olduğu kitap sayısının, ailelerinin ekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 4.5.2'de sunulmuştur.

Tablo 4.5.2 : Ailelerin ekonomik düzeyine göre öğrencilerin sahip oldukları kitap sayısına ilişkin - Kay -Kare sonuçları

Aile maaşı		Öğrencilerin kitaplıklarındaki kitap sayısı			Toplam
		1-5	6-10	11 ve üstü	
300 milyon-500 milyon	N	21	13	42	76
	%	27.6	17.1	55.3	100.0
500 milyon-750 milyon	N	10	12	45	67
	%	14.9	17.9	67.2	100.0
750 milyon-1 milyar	N	6	7	40	53
	%	11.3	13.2	75.5	100.0
Diğer	N	3	2	27	32
	%	9.4	6.2	84.4	100.0
Toplam	N	40	34	154	228
	%	17.5	14.9	67.5	100.0

$$\chi^2 = 12.95 \quad sd = 6 \quad P = .044$$

Tablo 4.5.2 incelendiğinde, “1-5 adet” sayısında kitaba sahip olan öğrencilerin oranı; aylık geliri 300-500 milyon TL. arasında olan ailelerin çocuklarında % 7.6 iken bu oran, aylık geliri 500-750 milyon TL arasında olan ailelerin çocuklarında %14.9, aylık geliri 750 milyon- 1 milyar TL olan ailelerin çocuklarında ise % 11.3’e düşmüştür. “6-10 adet” sayısında kitaba sahip olan öğrencilerin oranı; aylık geliri 750milyon- 1 milyar TL olan ailelerin çocuklarında % 13.2 iken bu oran, aylık geliri 300-500 milyon TL. arasında olan ailelerin çocuklarında % 13, aylık geliri 500-750 milyon TL arasında olan ailelerin çocuklarında ise % 12’ye düşmüştür. “ 11 ve üstü” sayısında kitaba sahip olan öğrencilerin oranı; aylık geliri 750 milyon-1 milyar TL olan ailelerin çocuklarında % 75.5 iken, aylık geliri 500-750 milyon TL arasında olan ailelerin çocuklarında % 67.2, aylık geliri 300-500 milyon TL. arasında olan ailelerin çocuklarında % 55.3’e düşmüştür. Buna göre, aylık geliri yüksek olan ailelerin çocuklarının daha fazla sayıda kitaba sahip olduğu görülmektedir. Ekonomik düzey yükseldikçe sahip okunan kitap sayısının da arttığı söylenebilir. Ekonomik düzeye göre çocukların sahip olduğu kitap sayısına ilişkin gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. [$\chi^2_{(6)} = 12.95$, $p < .05$]. Başka bir anlatımla ailenin ekonomik düzeyi ile öğrencilerin sahip oldukları kitap sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Öğrencilerin kütüphaneye hangi amaçlarla gittiklerinin annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 4.5.3’te sunulmuştur.

Tablo 4.5.3 : Annenin eğitim düzeyine göre öğrencilerin kütüphaneye hangi amaçlarla gittiklerine ilişkin görüşleri - Kay -Kare sonuçları

Anne eğitim düzeyi		Kütüphaneye hangi amaçla gittikleri			
		Ödev	Araştırma	Kitap okuma	Toplam
Okur-yazar değil	N	—	18	8	26
	%	—	69.2	30.8	100.0
İlköğretim-Lise	N	8	117	41	166
	%	4.8	70.5	24.7	100.0
Üniversite-Lisans üstü	N	10	63	10	83
	%	12.0	75.9	12.0	100.0
Toplam	N	18	198	59	275
	%	6.5	72.0	21.5	100.0

$$\chi^2 = 11.84 \quad sd=4 \quad P=.019$$

Tablo 4.5.3 incelendiğinde “ Ödev yapmak” amacıyla kütüphaneye giden öğrencilerin oranı; annesi ilköğretim, lise mezunu olan öğrencilerde % 8 iken bu oran, annesi üniversite, lisans üstü eğitim mezunu olan öğrencilerde ise % 10’dur. “Araştırma” amacıyla kütüphaneye giden öğrencilerin oranı; annesi üniversite, lisans üstü eğitim mezunu olan öğrencilerde % 75.9 iken bu oranın; annesi ilköğretim, lise mezunu olan öğrencilerde % 70.5, annesi okur-yazar olmayan öğrencilerde ise % 69.2’ye düştüğü görülmektedir. “Kitap okuma” amacıyla kütüphaneye giden öğrencilerin oranı; annesi ilköğretim, lise mezunu olan öğrencilerde % 24.7 iken bu oranın; annesi üniversite, lisans üstü eğitim mezunu olan öğrencilerde % 12, annesi okur- yazar olmayan öğrencilerde ise % 8’e düştüğü görülmektedir. Buna göre, annesi üniversite, lisans üstü eğitim mezunu olan öğrencilerin çoğunun kütüphaneye araştırma yapmak amacıyla gittikleri söylenebilir. Annenin eğitim düzeyine göre çocukların kütüphaneye gitme amaçlarına ilişkin görüşlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. [$\chi^2 (4)=11.84$, $p<.05$]. Başka bir anlatımla annenin eğitim düzeyi ile öğrencilerin kütüphaneye gitme amaçları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Öğrencilerin ne kadar sıklıkla televizyon seyrettiklerinin babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 4.5.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.5.4 : Babanın eğitim düzeyine göre öğrencilerin ne kadar sıklıkla televizyon seyrettiklerine ilişkin -Kay- Kare sonuçları

Baba eğitim düzeyi		Televizyon seyretme sıklığı			
		Her gün 1 saatten az	Her gün 1-2 saat	Her gün 2 saatten fazla	Toplam
İlköğretim	N	25	48	10	83
	%	30.1	57.8	12.0	100.0
Lise	N	24	76	29	129
	%	18.6	58.9	22.5	100.0
Üniversite- Lisans üstü	N	8	47	13	68
	%	11.8	69.1	19.1	100.0
Toplam	N	57	171	52	280
	%	20.4	61.1	18.6	100.0

$$\chi^2 = 10.48 \quad sd = 4 \quad P = .033$$

Tablo 4.5.4 incelendiğinde, “Her gün 1 saatten az” sıklığında televizyon seyreden öğrencilerin oranı; babası ilköğretim mezunu olan çocuklarda % 30.1 iken bu oran, babası lise mezunu olan çocuklarda % 18.6, babası üniversite- lisans üstü eğitim mezunu olan çocuklarda ise % 11.8’e düşmüştür. “Her gün 1-2 saat” sıklığında televizyon seyreden öğrencilerin oranı; babası ilköğretim mezunu olan çocuklarda % 57.8 iken bu oranın, babası lise mezunu olan çocuklarda % 58.9 , babası üniversite-lisans üstü eğitim mezunu olan çocuklarda % 69.1’e yükseldiği görülmüştür. “ Her gün 2 saatten fazla” sıklığında televizyon seyreden öğrencilerin oranı; babası ilköğretim mezunu olan çocuklarda % 12 iken bu oran; babası üniversite-lisans üstü eğitim mezunu olan çocuklarda % 13, lise mezunu olan çocuklarda % 22.5’e yükselmiştir. Buna göre, babası üniversite-lisans üstü eğitim mezunu olan öğrencilerin 1 günde çok fazla televizyon seyretmedikleri ama en az 1 saat de olsa televizyon seyrettikleri görülmektedir. Babanın eğitim düzeyine göre çocukların günde belli bir sıklıkla televizyon seyrettiklerine ilişkin gözlenen bu

farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. [$\chi^2_{(4)}=10.48, p<.05$]. Başka bir anlatımla babanın eğitim düzeyi ile öğrencilerin televizyon seyretme sıklığı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Öğrencilerin ne kadar sıklıkla televizyon seyrettiklerinin annenin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 4.5.5’de sunulmuştur.

Tablo 4.5.5 : Annenin eğitim düzeyine göre öğrencilerin ne kadar sıklıkla televizyon seyrettiklerine ilişkin -Kay- Kare sonuçları

Anne eğitim düzeyi		Televizyon seyretme sıklığı			
		Her gün 1 saatten az	Her gün 1-2 saat	Her gün 2 saatten fazla	Toplam
Okur-yazar değil	N	10	12	4	26
	%	38.5	46.2	15.4	100.0
İlköğretim- Lise	N	37	106	28	171
	%	21.6	62.0	16.4	100.0
Üniversite- Lisans üstü	N	10	54	20	84
	%	11.9	64.3	23.8	100.0
Toplam	N	57	172	52	281
	%	20.3	61.2	18.5	100.0

$$\chi^2=10.24 \quad sd=4 \quad P=.037$$

Tablo 4.5.5 incelendiğinde, “ Her gün 1 saatten az” sıklığında televizyon seyreden öğrencilerin oranı; annesi okur-yazar olmayan çocuklarda % 38.5 iken bu oran, annesi ilköğretim-lise mezunu olan çocuklarda % 21.6, annesi üniversite-lisans üstü eğitim mezunu olan çocuklarda ise % 11.9’a düşmüştür. “ Her gün 1-2 saat” sıklığında televizyon seyreden öğrencilerin oranı; annesi okur-yazar olmayan çocuklarda % 46.2 iken bu oran, annesi ilköğretim-lise mezunu olan çocuklarda % 62, annesi üniversite-lisans üstü eğitim mezunu olan çocuklarda ise % 61.2’ ye yükseldiği görülmektedir. “Her gün 2 saatten fazla” sıklığında televizyon seyreden öğrencilerin oranı; annesi okur-yazar olmayan çocuklarda % 15.4 iken bu oranın annesi ilköğretim-lise mezunu olan çocuklarda % 16.4’e, annesi üniversite- lisans üstü eğitim mezunu olan çocuklarda ise % 23.8’e yükseldiği görülmektedir. Buna

göre, annesi üniversite-lisans üstü eğitim mezunu olan öğrencilerin 1 gün içinde oldukça fazla televizyon seyrettikleri görülmektedir. Annenin eğitim düzeyine göre çocukların günde belli bir sıklıkla televizyon seyrettiklerine ilişkin gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. [$\chi^2_{(4)} = 10.48$, $p < .05$]. Başka bir anlatımla annenin eğitim düzeyi ile öğrencilerin televizyon seyretme sıklığı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Öğrencilerin kitaplığa sahip olma durumlarının ailelerinin ekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 4.5.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.5.6: Ailenin ekonomik düzeyine göre öğrencilerin kitaplığa sahip olma durumlarına ilişkin -Kay- Kare sonuçları

Aile maaşı	Kitaplığa sahip olma durumu			
		Evet	Hayır	Toplam
300 milyon-500 milyon	N	69	26	95
	%	72.6	27.4	100.0
500 milyon-750 milyon	N	57	21	78
	%	73.1	26.9	100.0
750 milyon-1 milyar	N	51	5	56
	%	91.1	8.9	100.0
Diğer	N	35	6	41
	%	85.4	14.6	100.0
Toplam	N	212	58	270
	%	78.5	21.5	100.0

$$\chi^2=9.69 \quad sd=3 \quad P=.021$$

Tablo 4.5.6 incelendiğinde “Evet” cevabı veren öğrencilerin oranı; aylık geliri 300-500 milyon TL. arasında olan ailelerin çocuklarında % 72.6 iken bu oran, aylık geliri 500-750 milyon TL arasında olan ailelerin çocuklarında % 73.1, aylık geliri 750 milyon- 1 milyar TL olan ailelerin çocuklarında ise % 91.1’e yükseldiği görülmektedir. “Hayır” cevabı veren öğrencilerin oranı; aylık geliri 300-500 milyon TL. arasında olan ailelerin çocuklarında % 27.4 iken bu oran, aylık geliri 500-750

milyon TL arasında olan ailelerin çocuklarında % 26.9, aylık geliri 750 milyon-1 milyar T.L olan ailelerin çocuklarında ise % 8.9'a düşmüştür. Buna göre, aylık geliri yüksek olan ailelerin çocuklarının kitaplığa sahip olduğu görülmektedir. Ekonomik düzeye yükseldikçe kitaplığı olan öğrenci sayısının da arttığı söylenebilir. Ekonomik düzeye göre çocukların kitaplığa sahip olma durumuna ilişkin gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. [$\chi^2_{(3)} = 9.69$, $p < .05$]. Başka bir anlatımla ailenin ekonomik düzeyi ile öğrencilerin kitaplığa sahip olma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarında ailelerinin rolünün ne düzeyde olduğunu öğrenci görüşlerine göre araştırılması amaçlanarak yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgularla aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, araştırma raporunun seyri içindeki sıralamaya uygun olarak sunulmuştur.

Öğrencilerden Elde Edilen Kişisel Bilgilerle İlgili Sonuçlar;

Öğrencilerin annesinin % 9.2'sini okur-yazar olmaması, % 9.9'unun üniversite mezunu olması; öğrencilerin büyük bir kısmının annesinin okuma-yazma bildiği ancak çok az bir kesiminin annesinin üniversite mezunu olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin % 2.1'inin babası okur-yazar değil iken, % 24'ü üniversite mezunu olması; öğrencilerin babalarının; annelerine göre eğitim düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. “Dünyada kadın ve erkekler arasındaki okumaz-yazmazlık farkı giderek artmaktadır. Ülkemizde bu fark % 10 civarındadır” (Güneş 1997: 26). Bu durumun toplumun gelenekleri, sahip olduğu kültürel yapı, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ile ilgili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık kazancı % 65'ine yakın bir oranı 300 milyon ile 750 milyon arasında aylık gelire sahiptir. Bu oran, öğrencilerin yarısından fazlasının ortanın altında bir ekonomik bir yaşama sahip olduklarını göstermektedir.

Öğrencilerin % 82'sinin annesi çalışmazken, % 17.7'sinin annesi çalışmaktadır. Bu durum öğrencilerin annelerinin ekonomik açıdan bağımsız olmadıklarını göstermektedir. Öğrencilerin % 11'inin babasının çalışmazken, % 30.4'ünün memur, % 33.6'sının işçi, % 23.3'ü ise diğer meslek gruplarına mensuptur. Ülkemizde çalışan bayanların sayısının erkeklere nazaran az olmasının sebebinin gelenek, görenek, kültür ve buna bağlı olarak eğitim durumu ile ilgili olduğunu söylemek mümkündür.

Öğrencilerden Elde Edilen Okuma Alışkanlıkları İle İlgili Sonuçlar;

Öğrencilerin % 95.1'inde okuma alışkanlığının oluşu, % 4.9'unda okuma alışkanlığının olmayışı hemen hemen hepsinin okuma alışkanlığına sahip olduğunu göstermektedir. Bu verinin gerçek anlamda okuma alışkanlığını net bir şekilde ortaya koyduğunu söylemek yeterli olmayabilir. Nitekim “okuma alışkanlığı” kavramının anlamsal yorumu ankete katılanların bilincinde farklı yorumlamaları oluşturabilir. Bu bakımdan tek bir soruya bakarak okuma alışkanlığının tek olarak yüzdesini verebilmek güçtür. Bu veri ancak, gazete, dergi, gibi kültürel okuma ve kitap okuma davranışlarının anlamsal içeriğine bakılarak netleştirilebilir. Ülkemizde Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında yaptığı bir araştırmaya göre öğrencilerin büyük kesiminde okuma alışkanlığı olmadığı saptanmıştır(www. Hürriyet. Com. 2003).

Öğrencilerin ders kitabı dışında % 32.5'i 5-10 arası kitap okurken, % 15.9'u 11-16 arasında kitap, % 18.7'si 16-21 arasında kitap okuyor olması, öğrencilerin orta düzeyde okuyucu olduklarını göstermektedir. Bu durumun özellikle öğrencilerin anne-babalarının onları okumaya yönlendirmeleri ve ekonomik düzeyleri ile,

öğretmenlerin çok ödev vermelerinin ve bundan dolayı öğrencilerin ders kitabı dışında başka kitap okumaya zamanlarının kalmadığı ile ilgili olduğu söylenebilir. Özbay'ın yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin ders kitapları dışındaki eserleri okumalarının en önemli sebebi % 37.96 oranıyla ödev yapma mecburiyetidir (Özbay, 2000; aktaran: Sancı, 2001:59). Bu çalışmadan elde edilen bulgu araştırma ile tutarlıdır.

Öğrencilerin % 1.4'ü kitap okuyarak boş zamanlarını geçirmektedir. Bu açıdan, öğrencilerin çoğunun boş zamanlarında kitap okumadıkları, başka işlere de zaman ayırdıklarını ortaya çıkmaktadır. F.D. Cleary'e göre bir boş zamanları değerlendirme uğraşı olarak okumanın altın yılı 8 ile 13 yaşlar arasındadır. Bu dönemde çocuklar okumaya ve kütüphanelere gitmeye büyük ilgi göstermektedirler. 13 yaşından sonra okumaya ilgi azalmakta ve kitaplarla ilişki de seyrekleşmektedir. (Cleary, 1972; aktaran: Bamberger, 1990:8). Bu çalışma çalışmadan elde edilen bulgu araştırmayı desteklemektedir.

Öğrencilerin % 60.8' inin her gün 1-2 saat sıklığında televizyon seyretmesi, öğrencilerin zamanlarının küçük bir bölümünü televizyon seyretmeye ayırdıklarını göstermektedir. Son on yılda çok sayıda sosyolojik araştırma çocukların zamanlarını nasıl harcadıklarını anlamaya ayrılmıştır. Önceki yıllarda okuma pek çok çocuk için listenin başında yer almış, bunu oyunlar, sporlar, araç-gereçler yapma, filmler vb. izlemiştir. Son zamanlarda bu durumda çok büyük değişiklikler görülmüştür. Bazı ülkelerde, Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi, çocuklar televizyon izlemeye yaklaşık olarak okuldaki kadar zaman ayırmaktadırlar (Bamberger 1990: 31).

Okuma da önemli bir faktör okuma motivasyonudur. Bilgi verici okumanın başlıca motivasyonu ise hayata ve dünyaya uyum sağlama ihtiyacıdır. Öğrencilerin ders kitabı dışında kitabı % 53.4'ü yeni bilgiler öğrenmek için okuyor olması yarısının okuma alışkanlığının kazanılmasında etkin rolü kitap okumanın kendi isteklerini ve ihtiyaçlarını karşılaması oluşturmaktadır. Bu çocukların öz potansiyel olarak kendini geliştirmeye ne kadar istekli olduğunu göstermektedir. Yine bu

verilere göre, öğretmenin öğrencilerin okumasında çok az bir rol üstlendiğini görmemiz mümkün. Bu veri, eğitim kurumlarımızın öğretimsel fonksiyonları yürütmekte ve sevdirmede eksikliğini göstermektedir. Avusturya okullarında yapılan incelemeler, evde yeterince geliştirilememiş, eşit olmayan şartlara sahip çocukların okuma eğitimini tamamlamada, öğretmenin etkisinin ne kadar kesin olduğunu göstermiştir (Bamberger 1990:48). Bu çalışmadan elde edilen bulgu araştırmayı desteklemektedir.

Öğrencilerin % 21.2'sinin okumak, % 70.3'ünün ise araştırma yapmak için kütüphaneye gitmesi öğrenciler tarafından kütüphanenin okuma işlevinden çok araştırma için kullanıldığını göstermektedir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında yaptığı araştırmaya göre öğrencilerin % 32.8'i ders çalışma ya da araştırma yapmak amacıyla hiç kütüphaneye gitmediğini ifade etmiştir (www. Hürriyet. Com. 2003).

Öğrencilerin % 68.2'si roman, hikaye, masal kitabı okumaktan hoşlanmaktadır. Bu durumun öğrencilerin gelişim özellikleri ve yaşları ile ilgili olduğu söylenebilir. Gerçekleri okuma, çevre ile ilgili hikayeler yaşı 9'dan 12'ye kadar sürer. Bu yaş Beinlich tarafından şöyle nitelenir: Sahte gerçekçilikle maskelenmiş, macera- sihir arka planın önünde gerçekçi, akılcı bir düzene sahip, becerikli görünüm. Çocuk katı, objektif dünyaya kendisini alıştırmaya başlar. Ergenlik öncesi gelişme aşaması sırasında çocuk yavaş yavaş kendi kişiliğini çözer. Okuyucuların ilgisi konu, olaylar ve duygusallık yollarıyla çekilebilir. Görülüyor ki, en az okunan kitap türü tarihi ve bilimsel kitaplardır (Bamberger 1990:17). Bu çalışma araştırma ile tutarlıdır.

Öğrencilerin % 77.4'ünün kitaplığının oluşu, % 21.6'sının kitaplığının olmayışı öğrencilerin çoğunun kitaplığının olduğunu göstermektedir. Bu durumun öğrencilerin ailelerinin eğitim ve ekonomik durumlarıyla ilgili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin % 56.2'sinin 11-24 sayıda kitaplarının olması öğrencilerin büyük bir bölümünün kitaplıklarında yeterli sayıda kitap bulunmadığını

göstermektedir. Bu durumun öğrencilerin ailelerinin mesleği, eğitim düzeyi, ilgisi ve ekonomik durumlarıyla ilgili olduğu söylenebilir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında yaptığı araştırmaya göre öğrencilerin % 43'ü evlerinde, kendilerine ait "0 ile 10" arasında kitap olduğunu belirtmiş. Öğrencilerin % 23.1'i "11-24", % 20.6'sı "25-100" kitabı bulunduğunu bildirirken, yaklaşık % 10'u 100'den fazla kitaba sahip olduğunu belirtmiştir (www. Hürriyet Com. 2003). Öğrencilerin % 35.3'ünün kitaplıklarında bulunan kitapların 11 ve daha fazlasını okumuş olmalarını öğrencilerin % 56.2'sinin 11 ve daha fazla sayıda kitaplarının olması ile değerlendirdiğimizde öğrencilerin % 56.2'sinin 11 ve daha fazla sayıda kitapları olup bu öğrencilerden ancak % 35.3'ünün kitaplıklarında bulunan bu kitapların büyük bir kısmını okuduklarını söylemek mümkündür.

Öğrencilerin % 49.5'inin 2-3 günde 1 gazete okuması; % 9.2'sinin hiç okumaması öğrencilerin yarısının gazete okuma alışkanlığına sahip olmadığını göstermektedir. Bu durum çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyi ile ilgilidir. Annesini ve babasını gazete okurken gören bir çocuğun da gazete okuma ihtimali yüksektir. Çünkü çocuk aile fertlerini model alır.

Öğrencilerin % 65'i harçlıklarından gazete, dergi v.s. para ayırması öğrencilerin yarısından fazlasının ailesinin harçlıklarından okuma faaliyetlerine belli bir miktar ayırmada onları yönlendirdiklerini göstermektedir.

Öğrencilerin % 31.8'inin okurken rahatlaması, % 63.6'sının zevk alması, % 2.8'inin sıkılması öğrencilerin okuma yolu ile çocukların okuma ihtiyaçlarının hangi yönde olduğunu göstermektedir. Bu ihtiyaçlardan en çok "zevk alma güdüsü" yer almıştır. Öğrencilerin okurken zevk almasının ya da sıkılmasının okuma ilgisini etkileyen içsel motivasyonlarla ilgili olduğu söylenebilir.

Ailelerin Çocuklarını Okumaya Yönlendirmeleri İle İlgili Sonuçlar;

Öğrencilerin % 61.7'si evlerine düzenli olarak gazete alınmasına “bazen” düzeyinde cevap vermiştir. Bu veri, öğrencilerin çoğunun evine düzenli olarak gazete alınmadığını göstermektedir. Bu durum ailenin öğrenim durumu ve ekonomik düzeyi ile ilgili olabilir.

“Anneniz ne kadar sıklıkla gazete, dergi ya da kitap okur?” sorusuna öğrencilerin % 54.8'i “bazen” düzeyinde cevap vermiştir. Bu veri, öğrencilerin annelerinin çok sık gazete okumadığını göstermektedir. “Babanız ne kadar sıklıkla gazete, dergi ya da kitap okur?” sorusuna da öğrencilerin % 50.2'si “bazen” düzeyinde cevap vermiştir. Bu veri, öğrencilerin babalarının da çok sık gazete okumadığını göstermektedir. Ancak öğrencilerin babalarının, annelerine göre daha fazla gazete okuduğu söylenebilir. Bu durumun annenin ve babanın öğrenim düzeyleri ve meslekleriyle ilgili olduğu söylenebilir. Yapılan bir araştırmada, düzenli olarak gazete okuma ve meslek grubu arasında bir ilişki görülmüştür. Bu bakımdan okuma davranışı ve meslek karşılaştırmasında % 58 oranı ile en iyi okuyan meslek grubunu bankacı ve ekonomistler oluşturmaktadır. Bu bağlamda en az okuyan meslek grubu ise, %14 oranı ile ev hanımları olarak tespit edilmiştir (Bayram 2001: 69). Bu çalışma araştırma ile tutarlıdır.

Öğrencilerin % 55'i “Annenizle beraber kitapçılara kitap almaya gider misiniz?” sorusuna “bazen” düzeyinde cevap vermiştir. Bu veri, öğrencilerin annelerinin nadiren kendileriyle beraber kitapçılara kitap almaya gittiklerini göstermektedir. Öğrencilerin % 59.1'i “Babanızla beraber kitapçılara kitap almaya gider misiniz?” sorusuna “bazen” düzeyinde cevap vermiştir. Bu veri, öğrencilerin babalarının ara sıra çocuklarıyla beraber kitapçılara kitap almaya gittiklerini göstermektedir. Ancak öğrencilerin babalarının, annelerine göre daha çok çocuklarıyla beraber kitapçılara kitap almaya gittikleri ve bu durumun araştırmaya katılan öğrencilerin annelerin büyük bir kesiminin herhangi bir işte çalışmaması nedeniyle olduğu söylenebilir. Kitapçılara çocuklarıyla beraber kitap almaya gitmek

okuma kültürünün bir parçası sayılabilir. Estetik anlayışlardaki farklılık okuma kültürümüze de yansiyabilir. Bu yansıma kent mimarisinden yemek kültürümüze bile yansımaktadır. Kıyafet, konuşma gibi çeşitli boyutlarda kendini gösteren toplumsal farklılaşma yansımaları aynı biçimde okuma kültürünü de etkileyebilir.

Öğrencilerin % 42.7'si "Anneniz size kitap ya da dergi okur mu?" sorusuna "bazen" düzeyinde cevap verirken, % 42.6'sı "Babanız size kitap ya da dergi okur mu?" sorusuna "bazen" düzeyinde cevap vermiştir. Bu iki veri, öğrencilerin anne ve babalarının çoğunun çocuklarına kitap ya da dergi okumadığını göstermektedir. Bu çalışan anne ve babanın vakit bulamayışı ile ilgili olabilir. Çocukluk dönemi, ilk kez çocukların "iyi", "kötü" ya da "doğru", "yanlış" gibi kavramları öğrendikleri bir devredir. Bu kavramlar onlarda yeni gelişir. Masallarda da bu konular sıkça işlenir. Dolayısıyla, ebeveynlerin çeşitli masalları, çocuk dergilerini, gazetede ya da dergide çocukların seviyesinde onlara hitap eden herhangi bir metni okumaları çocukların okuma alışkanlığı kazanması bakımından mümkündür.

Öğrencilerin anne ve babalarının çoğunun çocuklarına mektup kutularına atılan broşürleri okumalarını önermedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin % 63.2'si "Babanız kütüphaneye gider mi?" sorusuna "hiçbir zaman" düzeyinde cevap vermiştir. Bu veri, öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun babasının kütüphaneye gitmediğini göstermektedir. Bu durum babaların genellikle meslekleri nedeniyle yoğun olup, kütüphaneye gitmeye vakit bulamamalarından ve kütüphaneye gitmeye ihtiyaçları olmamasından kaynaklanabilir.

Öğrencilerin % 50.9'u "Anneniz size kitap ya da çocuk dergileri hediye eder mi?" sorusuna "bazen" düzeyinde cevap verirken, % 50.9'u "Babanız size kitap ya da çocuk dergileri hediye eder mi?" sorusuna "bazen" düzeyinde cevap vermiştir. Bu veriler, öğrencilerin anne ve babalarının çoğunun çocuklarına kitap ya da çocuk dergileri hediye etmediğini göstermektedir. Bu durumun ailenin sosyo-ekonomik durumu ve kültürel yaşantısından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğrencilerin % 48'i "Anneniz okuduklarınızı sizinle paylaşır mı?" sorusuna % 48'i "her zaman" düzeyinde cevap verirken, % 44.8'i "Babanız okuduklarınızı sizinle paylaşır mı?" sorusuna "her zaman" düzeyinde cevap vermiştir. Bu veriler öğrencilerin yarısına yakın bir kısmının anne ve babasının çocukları ile okuduklarını paylaştıklarını göstermektedir. Öğrencilerin % 65.4'ü "Anneniz okuduklarınızı dinler mi?" sorusuna "her zaman" düzeyinde cevap verirken, % 44.8'i "Babanız okuduklarınızı dinler mi?" sorusuna "bazen" düzeyinde cevap vermiştir. Bu veriler, öğrencilerin yarısından fazlasının annesinin ve öğrencilerin yarısına yakınının babasının da çocuklarının okuduklarını dinlediklerini göstermektedir. Öğrencilerin % 55'i "Annenizle birlikte gazete ya da dergi okur musunuz?" sorusuna "bazen" düzeyinde cevap verirken, % 55'i de "Babanızla birlikte gazete ya da dergi okur musunuz?" sorusuna "bazen" düzeyinde cevap vermiştir. Bu veriler, öğrencilerin anne ve babalarının genellikle çocuklarıyla beraber gazete ya da dergi okumadığını göstermektedir. Öğrencilerin % 44.6'sı "Anneniz kitaplar hakkında sizinle konuşur mu?" sorusuna "bazen" düzeyinde cevap verirken, % 48'i "Babanız kitaplar hakkında sizinle konuşur mu?" sorusuna "bazen" düzeyinde cevap vermiştir. Bu iki veri, öğrencilerin anne ve babalarının bazen çocuklarıyla beraber kitaplar hakkında konuştuklarını göstermektedir. Bu dört durum aile içinde iletişim ve etkileşim aktivitelerinin işler olması ile ilgili olabilir. Bu etkin bir okuma kültürünün de yaygınlaşması açısından da önemlidir.

Öğrencilerin yarısından fazlası "Anneniz ve babanız ödünç kitap alır mı?" sorusuna "hiç bir zaman" düzeyinde cevap vermiştir. Bu veri, öğrencilerin anne ve babalarının çoğunun kitap ödünç almadığını göstermektedir. Bu durum okumak için kitap ödünç almanın alışlagelmiş bir davranış olmamasından ve toplum tarafından yadırganır bir davranış olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Bu veri sonuçlarına bakarak ailelerin büyük bir kısmının çocuklarını okumaya tam olarak yönlendirmedikleri söylenebilir.

Ailelerin Çocuklarını Okumaya Yönlendirmelerinin Alt Değişkenler Açısından Ele Alınması İle İlgili Sonuçlar;

Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanları babanın eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmesi babanın eğitim durumuna bağlı olarak değişmektedir. Üniversite mezunu olan babaların ($\bar{X} = 49.53$) ve lise mezunu olan babaların ($\bar{X} = 45.59$) orta okul mezunu ($\bar{X} = 43.69$) ve ilkokul mezunu babalara göre ($\bar{X} = 40.66$) çocuklarını okumaya yönlendirmeleri daha fazladır. Babanın eğitim durumu yükseldikçe; ailenin çocuklarını okumaya yönlendirmesi de yükselmiştir. Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanları annenin eğitim durumuna bağlı olarak da anlamlı farklılık göstermiştir. Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmesi annenin eğitim durumuna bağlı olarak da değişmektedir. Üniversite mezunu olan annelerin ($\bar{X} = 48.61$) ve lise mezunu olan annelerin ($\bar{X} = 48.44$), orta okul mezunu annelere ($\bar{X} = 43.9$), ilkokul mezunu annelere ($\bar{X} = 43.3$) ve okur-yazar olmayan annelere ($\bar{X} = 38.7$) göre çocuklarını okumaya yönlendirmeleri daha fazladır. Annenin eğitim durumu yükseldikçe; ailenin çocuklarını okumaya yönlendirmesi de yükselmiştir.

Bu iki veri çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında ailelerin rolü ile eğitim seviyesi arasındaki olumlu ilişkiyi göstermektedir. Bu bağlamda ülke çapında eğitim seviyesinin yükselmesi ile okuma alışkanlığının da artabileceği söylenebilir.

Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanları ekonomik düzeye bağlı olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmesi ailelerinin ekonomik durumuna bağlı olarak değişmektedir. Aylık geliri 1 milyar TL. ile 750 milyon TL arasında olan ailelerin ($\bar{X} = 48.19$); aylık geliri 500 milyon TL. ile 750 milyon TL. arasında olan ($\bar{X} = 45.07$) ve 300 milyon ile 500 milyon TL. arasında ($\bar{X} = 42.21$) olan ailelere göre çocuklarını okumaya yönlendirmeleri daha fazladır. Ekonomik düzey yükseldikçe; ailenin çocuklarını okumaya yönlendirmesi de yükselmiştir.

Bu veri, çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında ailelerin rolü ile ekonomik düzey arasındaki olumlu ilişkiyi göstermektedir. Ekonomik yönden öğrenciler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklar da öğrencilerin okumaya olan yönelimlerini de büyük ölçüde etkilemektedir. Ekonomik koşulların yeterli olduğu bir ailede yetişen çocuk, ailesinin ona sunduğu her türlü maddi olanakların etkisiyle ve bilinçli yönlendirmesiyle okuma alışkanlığını benimseyebilir.

Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanları babanın mesleğine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirmesi babanın mesleğine bağlı olarak da değişmektedir. Memur babaların ($\bar{X} = 46.58$) ve diğer meslek gruplarından olan babaların ($\bar{X} = 5.70$), işçi ($\bar{X} = 44.68$) ve işsiz babalara göre ($\bar{X} = 38.30$) çocuklarını okumaya yönlendirmeleri daha fazladır. Babanın mesleki durumu yükseldikçe; ailenin çocuklarını okumaya yönlendirmesi de yükselmiştir. Okumaya yönlendirme en fazla memur olan ailelerde görülmektedir. Tüm meslek gruplarında okuma alışkanlığı olması gereken seviyede değildir.

Bu veri, çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında ailelerin rolü ile anne-babanın mesleği arasındaki olumlu ilişkiyi göstermektedir. Sosyal ve kültürel yaşamın bir halkasını da anne ve babanın mesleği ve meslek türü oluşturmaktadır. Ülkemizde özellikle çalışan anne sayısı az olduğu gibi, babalarda da işsizlik oranı oldukça fazladır. Bu durum direkt ailenin ekonomik şartlarını da olumsuz yönde etkileyince okuma ailelerin önemsemediği, çocuğundan bir davranış olarak beklemediği bir faaliyet olmakta ve okuma alışkanlığını da olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Ailelerin çocuklarını okumaya yönlendirme puanları annenin çalışıp çalışmamasına bağlı olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Ev hanımı annelerin çocuklarının okumaya yönlendirme ölçeği puan ortalamaları % 43.93 iken, çalışan annelerin % 48.68 olmuştur. Çalışan annelerin çocuğunu daha bilinçli olarak okumaya yönlendirdikleri söylenebilir.

Bu veri, çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında ailelerin rolü ile annenin herhangi bir işte çalışması arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Çocukta “sevgi” duygusunun uyanmasının, ilk kez, onun anne ile ilişkileri sonucu ortaya çıktığı kaydedilmektedir. Annenin çalışması aileye ekonomik katkı getirmektedir. Annenin çocuk eğitimine etkileri; çocuğun bağımsız düşünme ve bağımsız hareket etmesi, adaletli ve dengeli hareket etmesi ve kendi kendine karar vermesinde görülür. Annenin yaşam için gerekli olan bu davranışları çocuğa kazandırmasında en önemli etken, annenin kendi yaşantılarıdır. Anne, bu davranışları yaptıkça, çocuk da zamanla bu davranışlara alışacak ve benimseyecektir. İşte okuma alışkanlığını çocuğuna yansıtan bir annenin de çocuğunda bu alışkanlığın görülmesi muhtemeldir. Çalışan annenin sosyo-ekonomik düzeyini de göz önüne aldığımızda çalışmayan annelere göre okuma alışkanlığına daha fazla sahip olmaları ve bunu çocuklarına aşılması mümkündür denebilir.

Öğrencilerin Okuma Alışkanlıklarının Alt Değişkenler Açısından Ele Alınması İle İlgili Sonuçlar;

Öğrencilerin kitaplıklarında bulunan kitaplarının ne kadarını okuyup okumadıkları babalarının mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir ($p < .05$). Buna göre, memur çocuklarının kitaplıklarında bulunan kitapların çoğunu okuduğu görülmektedir. Babanın mesleğine göre çocukların okuduğu kitap sayısına ilişkin gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Yani babanın mesleği ile öğrencilerin okudukları kitap sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu ilişki, öğrencilerin okuma alışkanlığı ile babanın mesleği arasındaki olumlu ilişkiyi göstermektedir. Çocukların aile içindeki yeri ve onunla kurulan iletişim onun okul başarısını etkilemektedir. Okulda başarısız olan 7-17 yaşları arasındaki 50 çocuk üzerinde, gerçekleştirilen araştırmaya göre; başarısız çocukların % 66'sının babalarının kendilerine zaman ayırmadıkları saptanmıştır (Akça 1997: 73). İşte çocukların mimarı olan anne ve babanın iletişimi çocuğun her davranışında olduğu

gibi okumaya karşı ilgisinin oluşmasında da çok önemli yer tutar. Herhangi bir işte çalışan babanın hem ailenin reisliğini üstlenmesi hem sosyo-ekonomik açıdan daha rahat olması hem de çocuğuna karşı daha bilinçli yaklaşarak ona her konuda olduğu gibi okumayı sevmesi konusunda da destek vermesi mümkündür.

Öğrencilerin sahip olduğu kitap sayısı, ailelerinin ekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Aylık geliri yüksek olan ailelerin çocuklarının daha fazla sayıda kitaba sahip olduğu görülmektedir. Ekonomik düzey yükseldikçe sahip olunan kitap sayısının da arttığı söylenebilir. Ekonomik düzeye göre çocukların sahip olduğu kitap sayısına ilişkin gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<.05$). Bu veriye göre, ailenin ekonomik düzeyi ile öğrencilerin sahip oldukları kitap sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Öğrencilerin sahip oldukları kitap sayısının fazla oluşu, ekonomik açıdan satın alma güçlerinin daha fazla olmasıyla açıklanabilir. Buna karşın öğrencilerin sahip oldukları kitap sayısının az oluşu, ailelerinin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyleri açısından ekonomik yetersizlikler içinde bulunmalarıyla açıklanabilir.

Öğrencilerin kütüphaneye hangi amaçlarla gittikleri annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Annesi üniversite, lisans üstü eğitim mezunu olan öğrencilerin çoğunun kütüphaneye araştırma yapmak amacıyla gittikleri söylenebilir. Annenin eğitim düzeyine göre çocukların kütüphaneye gitme amaçlarına ilişkin görüşlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<.05$). Yani, annenin eğitim düzeyi ile öğrencilerin kütüphaneye gitme amaçları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Özellikle araştırmacı ruhu temel alan lisans üstü eğitim ve üniversite mezunu olan annelerin çocuklarını, bilgiyi araştırarak bulabilmek, ansiklopediden istediği bilgiye ulaşabilmek için gerekli yöntemleri öğrenmek gibi birçok sebeplerle kütüphaneyi araştırma merkezi olarak kullanmaları üzerine çocuklarını yönlendirmesi muhtemeldir.

Öğrencilerin ne kadar sıklıkla televizyon seyrettikleri babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Babası üniversite-lisans üstü eğitim mezunu olan öğrencilerin 1 günde çok fazla televizyon seyretmedikleri ama en az 1

saat de olsa televizyon seyrettikleri görülmektedir. Babanın eğitim düzeyine göre çocukların günde belli bir sıklıkla televizyon seyrettiklerine ilişkin gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<.05$). Yani, babanın eğitim düzeyi ile öğrencilerin televizyon seyretme sıklığı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Öğrencilerin ne kadar sıklıkla televizyon seyrettiklerinin annenin eğitim düzeyine göre de anlamlı bir farklılık göstermiştir. Annesi üniversite-lisans üstü eğitim mezunu olan öğrencilerin 1 gün içinde oldukça fazla televizyon seyrettikleri görülmektedir. Annenin eğitim düzeyine göre çocukların günde belli bir sıklıkla televizyon seyrettiklerine ilişkin gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<.05$). Annenin eğitim düzeyi ile öğrencilerin televizyon seyretme sıklığı arasında anlamlı bir ilişki vardır. “Yapılan bir araştırmada elde edilen verilere göre, 5-10 milyon kültürel okuma faaliyetlerine para ayıranlar en çok TV seyreden grup olarak belirlenmiştir” (Bayram 2000: 97). Kültürel okuma faaliyetlerine çok para ayırıp hiç seyretmeyenler olabilmektedir. Bu bağlamda kültürel faaliyetler TV seyretmeyi de kapsamı içine almaktadır. Ancak anne ve babanın bu konuda çok dikkatli olması gerekmektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan ailelerin bu konuda daha bilinçli davranarak ölçülü bir şekilde çocuklarının TV seyretmelerini ve kalan zamanlarında kitap okumaları konusunda çocuklarını yönlendirerek onların okuma alışkanlığı kazanmalarını sağlamaları gerçekleşebilir.

Öğrencilerin kitaplığa sahip olma durumları ailelerinin ekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. aylık geliri yüksek olan ailelerin çocuklarının kitaplığa sahip olduğu görülmektedir. Ekonomik düzey yükseldikçe kitaplığı olan öğrenci sayısının da arttığı söylenebilir. Ekonomik düzeye göre çocukların kitaplığa sahip olma durumuna ilişkin gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<.05$). Ailenin ekonomik düzeyi ile öğrencilerin kitaplığa sahip olma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Ekonomik ve iktisadi sıkıntılar içindeki bir ailenin sosyo-kültürel gelişiminden ya da sanatsal gelişiminden söz etmek güçtür. Bu durumda aile bireylerinin de kendilerini geliştirmeleri beklenemez. Maslow’un motivasyon teorisinde belirttiği gibi fizyolojik, güvenlik, sevgi ve saygı gibi ihtiyaçlar doyurulmadan bireylerin “kendini gerçekleştirme” beklenemez. Okuma alışkanlığına bu çerçeveden baktığımızda, okumaya olan ilginin göstergelerinden biri

olan zengin bir kütüphanenin kurulmasının ekonomik koşullara ve dolayısıyla sosyo-kültürel düzeye bağlı olduğu söylenebilir.

5.2 Öneriler

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarında ailelerinin rolünün olup olmadığının öğrenci görüşlerine göre araştırılması amaçlanarak yapılan bu çalışmadan, elde edilen bulgularla aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

1-Anne ve babalara çocuk gelişimi ve çocuk eğitimi hakkında eğitim verilmelidir.

2-Anne ve babalar çocuklarını okuma sevgisi kazanmaya teşvik etmelidir.

Bunun için; anne ve babalar çocuklarına kitaplar, dergiler hakkında bilgi vermeli, çocuklarıyla beraber kütüphaneye giderek, kütüphane ve kütüphaneye gitme amacı hakkında yeterli bilgi vermeli, çocuklarına kitaplık kurmalı, okuduklarını çocuklarıyla konuşmalı ve paylaşmalı, özel günlerde çocuklarına seviyelerine uygun gazete, dergi ya da kitap hediye etmeli, kitap okuyan çocuklarını dinlemeli ve bunu ödüllendirmeli, çocuklarıyla beraber gazete, dergi ya da kitap okumalı, çocukları günlük konuşmalara katmalı, onları dinlemeli, çocuklara yüksek sesle okumalı ve okumadan keyif almalarını özendirmeli, kitaplar hakkında konuşmalı, birlikte okumalı ve okumayı keyif alıcı hale getirmeli, televizyonun okuma zamanını çalmasına izin vermemeye çaba göstermeli ve çocuklarla birlikte okumak için özel zamanlar yaratmalı, okumadan önce, kitabın kapağı, adı ve resimleri üzerinde konuşmalı, okuma sırasında, okunan yere kadar ki öyküyü tartışmak, daha sonra neler olabileceğini tahmin etmeye çalışmalı, bulmacalar ve diğer sözcük bilmecelerini birlikte yapmalı, okumaktan zevk aldığını çocuklara göstermelidir.

Buna dayalı olarak, anne ve babalara kütüphaneciler tarafından, yoğun olarak eğitim verilmelidir. Kütüphanecilerin, halkla daha kalıcı etkileşimler kurabilmesi için, çocuk kitapları ve kütüphane kullanımına dair aktif çalışmalar yapmaları sağlanmalıdır.

3- Anne ve babalar okumanın önemini çocuklarına mutlaka sezdirmelidir.

4- Anne ve babalar çocuklarına yüksek sesle hikâye okumalıdır.

5- Araştırma sonucunda anne ve babaların kütüphaneye neredeyse hiç gitmedikleri tespit edilmiştir. Buna dayalı olarak, anne ve babalar iyi bir model olmak için çocuklarını hayatlarının erken çağlarında halk kütüphanelerini kullanmaya özen göstermelidir.

6- Anne ve babalar çocuklarını harçlıklarından bir kısmını kitaplara harcamak için eğitmelidir.

7-Araştırma sonuçlarına genel olarak baktığımızda anne ve babaların çocuklarına yeterince zaman ayırıp, onları okumaya yönlendirmesinin onların öğrenim durumu, meslek türü ve dolayısıyla sosyo-ekonomik düzeyine göre değişmekte olduğu tespit edilmiştir. Bunlara dayalı olarak; her şeyden önce anne ve babanın iyi bir eğitim görmesi ve buna bağlı olarak iyi bir meslek sahibi olması ve sosyo-ekonomik açıdan üst seviyeye gelmesi; çocuklarına bilinçli davranarak okuma sevgisi kazandırılması bakımından önemlidir.

KAYNAKÇA

AGAIA, J. A. (1992). **Childrens Use of University of Maiduguri Staff Primary School Library. Education Libraries Journal** Vol: 35, No: 1, s. 29-35.

AKÇA, Ülkü. (1997). *Aile İçi İletişim ve Eğitime Etkisi. Milli Eğitim Dergisi*, (135), 70-73.

AKYOL, Hayati. (1998). *Okuma ve prensipleri. Çağdaş Eğitim Dergisi*, (233), 26-28.

AKYOL, Hayati. (1999). *Parental Involvement In Children's Literacy Learning. Eğitim ve Bilim Dergisi*, 23 (111), 3-8.

BALCI, Esengül. (1995). *Niçin okumuyoruz?, Nasıl okuyabiliriz? Milli Eğitim Dergisi*, (127), 45-48.

BAMBERGER, R. (1990). **Okuma Alışkanlığını Geliştirme** (Çev: Bengü Çapar), Ankara.

BAŞAR, Figen. (1997). *Orta Birinci Sınıfa Devam Eden Çocukların Kitap Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi. Çağdaş Eğitim Dergisi*, (233), 35-39.

BAYRAM, Olcay. (1990). **İlkokul Çağı Çocuklarının Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Kütüphanesi Gezici Kütüphane Hizmeti**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BAYRAM, Servet. (2001). **Türkiye’de Kitap Okuma Alışkanlığı**. İstanbul: Tanburacı Matbaacılık

CALP, Mehrali. (2001). **İlköğretim Okulları İkinci Kademe Öğrencilerinin Dil Bilgisi Becerileri Üzerine Bir Araştırma**. Erzurum: Doktora Tezi.

DEVİRİMCİ, Halise.(1993). **İlkokul Beşinci Sınıf Çocuklarında Okuma Alışkanlığının İncelenmesi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Programı Bilim Uzmanlığı Tezi.

DİLBAZ, B. (1988). **İlkokul 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Türkçe Dersinin Bilişsel Alanla İlgili Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

DÖKMEN, Ü. (1990). **İlkokul Çocuklarında Okuma Alışkanlığı**. Ankara: Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

ERGÜN, Mustafa. (1996). **Eğitim Felsefesi**. Ankara: Ocak Yay.

FISHER, P. , AYERS, G. (1990). **A Comparision of The Reading Interest of Children in England and The U.S.A. , Reading Improvement Vol: 27, No: 2, s. 111-115.**

GÖNEN, M. (1991). *Korunmaya Muhtaç Çocuk ve Gençlerin Boş Zamanlarında Kitaba Olan İlgilerinin İncelenmesi*. Ankara: **Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı Bilgi Pınarı Dergisi**, (1), 17-21.

GÜÇEL, Gülay. (1993) **Cumhuriyet Döneminde Türkçe Öğretimi ve Okuma Yazma Alışkanlığı Üzerine Bir Değerlendirme**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

GÜNEŞ, Firdevs. (1997). **Okuma-Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi**. Ankara: Ocak Yayınları.

GÜNEŞ, Metin. (1997). **İlkokul Öğrencilerinin Okuma Düzeyleri ve Dikkat Özelliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi** (Ankara İlinde Bir Araştırma). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

GÜRLER, Ümit (1999). **Çocuk Kitapları ve Anne –Babaların Bu Konudaki Tutumları Üzerine Bir İnceleme** Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

[http:// www. Hurriyetim.com.tr. / haber /,, sid ~1 @ w ~ @ tarih ~2003-07-05- t @ nvid ~ 286884, 00.asp.](http://www.Hurriyetim.com.tr/haber/,,sid~1@w~@tarih~2003-07-05-t@nvid~286884,00.asp)

KİMMEL, M. , SEGEL, E. (1983). **For Reading Out Load Aguide To Sharing Books With Children**, Dela Corte Press, s. 12.

KÜÇÜKAHMET, Leyla. (1987). **Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları**, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. s. 10.

NEUMAN, S. (1988). **The Displacement Effect. Assessing The Relation Between TV Viewing and Reading Performance**. Reading-Research, Quartely Vol: 23, No: 4.

ÖNCÜL, Remzi. (2000). **Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü**, İstanbul: M.E.B. Yay.

ÖZÇELEBİ, N. Seler ve O Suat. (1990). **Okuma Alışkanlığı ve Türkiye**, Milliyet Yay.

ÖZDAMAR, Kazım.(1999).**Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi**. Cilt I (İkinci Baskı). Eskişehir: Kaan Kitabevi.

PASCOE, E. , GILCHRIST, M. (1987). **Children Responses to Literature: Views of Children and Teachers**. English in Australia No: 81, s. 55-62

SAĞLAMTUNÇ, T. (1989). **Ankara'da Halk Kütüphanesi Hizmeti**, Ankara: Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi.

SANCI, Demet. (2002). **İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal, Ekonomik ve Kültürel Durumlarının Okuma Motivasyonlarına Etkisi**. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

SENEMOĞLU, Nuray. (2001) **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya**, Ankara: Başak Matbaası.

SOFUOĞLU GÖNEN, M. (1979). *Anaokullarına Giden 5.ve 6 Yaş Çocuklarının Seçilmiş Resimli Kitapları Hakkında Beğenilerinin İncelenmesi*. Ankara: T.K.D.B. 28 (3), 151-156.

STAHLSCMIT, A. , D. (1981). **A Study of the Recreational Book Reading Habits of Selected Fifth Grade Children**. Dissertation Abstract International Vol: 42, No: 7.

TAN, Hasan. (1992). **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. İstanbul: M.E.B. Yay.

VAVRA, G. Terry. (1999). *Müşteri Tatmini Ölçüm Programları Oluşturma, Uygulama, İnceleme ve Raporlama Rehberi*. (Çev. Günhan Günay), Kal-Der Yayınları No: 28. İstanbul: Kelebek Matbaası.

WILLIAMS, C. (1990). **A Study of the Reading Interests Habits and Attitudes of Third, Fourth and Fifth Grades**. A class Action Research Project.

EKLER

Sevgili öğrenciler; bu anket, ailenizin sizi okumaya yönlendirmek için yaptığı faaliyetlerin ne düzeyde olduğunu ölçmek için hazırlanmıştır. **ANKETE İSMİNİZİ YAZMANIZA GEREK YOKTUR.** Soruları dikkatli okuduktan sonra her soru cümlesinin karşısındaki (HER ZAMAN,

BAZEN, HİÇBİR ZAMAN) seçeneklerinden size uygun seçeneğe ait parantezin içine çarpı (X) işareti koyunuz.

	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
1- Evinize hangi sıklıkta gazete alınır ?	()	()	()
2- Anneniz ne kadar sıklıkla gazete, dergi ya da kitap okur?	()	()	()
3- Babanız ne kadar sıklıkla gazete, dergi ya da kitap okur?	()	()	()
4- Annenizle beraber kitapçılara kitap almaya gider misiniz?	()	()	()
5- Babanızla beraber kitapçılara kitap almaya gider misiniz?	()	()	()
6- Anneniz size kitap, gazete ya da dergi okur mu?	()	()	()
7- Babanız size kitap, gazete ya da dergi okur mu?	()	()	()
8- Anneniz mektup kutularına bırakılan broşürleri okumanızı önerir mi?	()	()	()
9- Babanız mektup kutularına bırakılan broşürleri okumanızı önerir mi?	()	()	()
10- Babanız kütüphaneye gider mi?	()	()	()
11- Anneniz size kitap ya da çocuk dergileri hediye eder mi?	()	()	()
12- Babanız size kitap ya da çocuk dergileri hediye eder mi?	()	()	()
13- Anneniz okuduklarını sizinle paylaşır mı?	()	()	()
14- Babanız okuduklarını sizinle paylaşır mı?	()	()	()
15- Anneniz okuduklarınızı dinler mi?	()	()	()
16- Babanız okuduklarınızı dinler mi?	()	()	()
17- Annenizle birlikte gazete ya da dergi okur musunuz?	()	()	()
18- Babanızla birlikte gazete ya da dergi okur musunuz?	()	()	()
19- Anneniz kitaplar hakkında sizinle konuşur mu?	()	()	()
20- Babanız kitaplar hakkında sizinle konuşur mu?	()	()	()
21- Anneniz ödünç kitap alır mı?	()	()	()
22- Babanız ödünç kitap alır mı?	()	()	()

AİLE BİLGİ FORMU

1-Annelerinizin eğitim durumu nedir?

- ☐ Okur-yazar değil
- ☐ İlkokul mezunu
- ☐ Orta okul mezunu
- ☐ Lise mezunu
- ☐ Üniversite mezunu
- ☐ Lisans üstü, doktora mezunu

2-Babanızın eğitim durumu nedir?

- ☐ Okur-yazar değil
- ☐ İlkokul mezunu
- ☐ Orta okul mezunu
- ☐ Lise mezunu
- ☐ Üniversite mezunu
- ☐ Lisans üstü, doktora mezunu

3-Annelerinizin mesleği nedir?

- ☐ Ev hanımı
- ☐ Çalışıyor

4-Babanızın mesleği nedir?

- ☐ İşsiz
- ☐ Memur
- ☐ İşçi
- ☐ Diğer (Açıklayınız)

5-Ailenizin ortalama aylık kazancı ne kadardır?

- ☐ 300.000.000 - 500.000.000 T.L
- ☐ 500 .000.000 - 750.000.000 T.L
- ☐ 750.000.000 -1.000.000.000 TL
- ☐ Diğer (Açıklayınız)

OKUMA ALIŞKANLIĞINI ÖLÇME ANKETİ

Sevgili öğrenciler,

Bu anket sizin okuma alışkanlığınızı ölçmeye yönelik bir ankettir. Soruları içtenlikle cevaplayacağınız için çok teşekkür ediyorum.

1-Cinsiyetinizi belirtiniz.

() Kız () Erkek

2-Okuma alışkanlığınız var mıdır?

() Evet () Hayır

3- Ders kitabı dışında ilk okuduğunuz kitabı kaç yaşında okudunuz?

.....

4- Boş zamanlarınızda ne yaparsınız?

() TV seyredirim, müzik dinlerim. () Oyun oynarım.

() Kitap okurum. () Hepsini yaparım.

5- Ne kadar sıklıkla televizyon seyredersiniz?

() Her gün 1 saatten az

() Her gün 1- 2 saat

() Her gün 2 saatten fazla

6- Ders kitapları dışındaki okuduğunuz kitapları nasıl temin ediyorsunuz?

() Harçlığımla alıyorum. () Kütüphaneden alıyorum.

() Annem veya babam alıyor. () Ödünç alıyorum.

7- Ders kitabı dışındaki kitabı niçin okuyorsunuz?

() Yeni bilgiler öğrenmek için. () Boş zamanlarımı değerlendirmek için

() Annem-babam istediği için. () Öğretmenim istediği için.

8- Kütüphaneye hangi amaçla gidersiniz?

() Ödev yapmak için .

() Araştırma için.

() Boş zamanlarımda kitap okumak için.

9-Kütüphaneye bir yılda kaç kez gidersiniz?

() 1-5 () 6-10 () 11-15 () 16 ve daha fazla

10- Ders kitabı dışında hangi tür kitapları okumaktan hoşlanırsınız?

() Roman, hikaye, masal () Tarihi kitaplar

() Şiir kitapları () Bilimsel yayınlar

11- En son okuduğunuz kitabı ne kadar sürede bitirdiniz?

() 1 haftadan az () 1 hafta () 15 gün () 1 ay () 1 aydan fazla

12- Kitaplığınız var mı?

() Evet () Hayır

13- Evet ise tahmini kaç adet kitabınız var?

.....

14- Kitaplığınızdaki kitapların ne kadarını okudunuz?

.....

15- Kitaptan başka hangi yayınları okursunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

() Gazete () Çizgi roman
() Çocuk dergileri () Diğer (Açıklayınız)

16- Ne kadar sıklıkla gazete okursunuz?

() Her gün 2 ve daha fazla gazete
() Her gün 1'den fazla gazete
() 2-3 günde 1 gazete
() Hiç okumam.

17- Harçlığınızdan dergi, gazete v.s. para ayırıyor musunuz?

() Evet () Hayır

18- Size göre en yararlı eğitim aracı aşağıdakilerden hangisidir?

() TV' deki eğitim programları
() Zengin bir kütüphane
() İnternette bir site
() Günlük gazete

19- Okurken ne hissedersiniz?

() Rahatlarım. () Zevk alırım. () Sıkılırım

T.C.
KASTAMONU VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

AYI :B.08.4.MEM.4.37.00.09.(500)/ 5201
TARİHİ:İzin

19 Mart 2004

.....MÜDÜRLÜĞÜNE

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Ülkü BEKAR' ın "İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmalarında Ailelerin Rolü" isimli anketi Okulunuzdaki öğrencilere uygulamasının uygun görüldüğüne dair 19 Mart 2004 tarih ve 5082 sayılı Valilik Oluru ile gönderilmiştir.

Bilgilerinize ve gereğini rica ederim.

Mehmet KOSE
Müdür a
Müdür Yardımcısı

K: 1 ad.Valilik Onayı (1 sayfa)

DAĞITIM:

Behit Şerife Bacı İlköğretim Okulu
Hacıpaşa İlköğretim Okulu
Meritoğlu İlköğretim Okulu
Kisarardı İlköğretim Okulu

T.C.
KASTAMONU VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI: B.08.4.MEM.4.37.00.09.(500)/ 5082
KONU: İzin

19 Mart 2004

VALİLİK MAKAMINA
KASTAMONU

İLGİ: Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün 03.08.1998 tarih ve 4392 Sayılı makam onayı ile yürürlüğe giren "ÖĞRETMEN ADAYLARIN MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI EĞİTİM-ÖĞRETİM KURUMLARINDA YAPACAKLARI ÖĞRETMENLİK UYGULAMASINA İLİŞKİN YÖNERGE:

Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün ilişkide sunulan 08.03.2004 tarih ve 000/ 2152 sayılı yazılarında bildirilen, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Ülkü BEKAR 'ın "İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmalarında Ailelerin Rolü" isimli tezi uygulama anketi yapılması istenmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, aşağıda isimleri belirtilen okullarımızda, Ankara G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı , Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ülkü BEKAR'ın Okuma Alışkanlığını Ölçme anketinin uygulanmasını tensiplerinize arz ederim.

Yusuf SEZER
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
17.../ 03/ 2004

Şeref ATAĞLI
Vali a.
Vali Yardımcısı

ANKET UYGULANACAK OKULLAR :

- 1- Şehit Şerife Bacı İlköğ. Ok.
- 2- Gazipaşa İlköğretim Okulu
- 3- Ceritoğlu İlköğretim Okulu
- 4- Hisarardı İlköğretim Okulu